

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
UNIVERSITY OF PELOPONNESE

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ &
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ**

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

**Π.Μ.Σ ΣΤΗΝ «ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΩΝ
ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ, ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ»**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

**«ΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΜΕ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ ΥΨΗΛΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: ΥΨΗΛΗ Ή
ΧΑΜΗΛΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ»**

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ: ΜΑΡΙΑ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

A.M: 4042201602017

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΘΩΜΑΚΟΣ

ΤΡΙΠΟΛΗ 2018

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παγκόσμια οικονομία από το 2008 έως και σήμερα ταλανίζεται από τη χρηματοπιστωτική κρίση η οποία μέσα στα χρόνια εξελίχθηκε σε ύφεση για πολλές οικονομίες με τις γνωστές αρνητικές συνέπειες.

Εντούτοις αρκετές χώρες στην Ευρώπη αλλά και συνολικά στο κόσμο κατόρθωσαν να ξεπεράσουν τη κρίση αυτή άμεσα και μάλιστα μετά από λίγα δύσκολα χρόνια να παρουσιάσουν αξιοσημείωτη ανάπτυξη σε σύγκριση πάντοτε με άλλες χώρες.

Αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να μελετηθεί το φορολογικό καθεστώς σε χώρες όπου παρουσιάζουν συστηματικά υψηλή ανάπτυξη και το όλο πλαίσιο να μελετηθεί γύρω από την αξία και την αποτελεσματικότητα του κοινωνικού κράτους.

Λέξεις Κλειδιά: φορολογία, κρίση, οικονομία, Ευρώπη, ανάπτυξη, κοινωνικό κράτος

ABSTRACT

The global economy has been shaken since 2008 by the financial crisis, which over the years has evolved into a recession for many economies with known negative consequences.

However, several countries in Europe but globally in the world managed to overcome this crisis directly and even after a few difficult years to show remarkable growth compared to other countries.

The purpose of this diploma thesis is to study the tax regime in countries where it is consistently high growth and the whole context to be studied around the value and effectiveness of the welfare state.

Keywords: tax, crisis, economy, Europe, development, social state

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	2
ABSTRACT	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΦΟΡΟΙ, ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	7
1.1 Ορισμοί.....	7
1.2 Οι αρχές της φορολογίας	10
1.3 Άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής μέσω της μεταβολής της φορολογίας	12
1.4 Η καμπύλη Laffer , το άριστο επίπεδο φορολόγησης και η οριακή ροπή προς φοροδιαφυγή	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΚΡΙΣΗ.....	23
2.1 Η έννοια του κοινωνικού κράτους	23
2.2 Η διαχρονική εξέλιξη του κοινωνικού κράτους	25
2.3 Κοινωνικό κράτος και οικονομική κρίση.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (2010-2016)	30
3.1 Εισαγωγή	30
3.2 Λουξεμβούργο.....	31
3.3 Ιρλανδία.....	33
3.4 Ελβετία	36
3.5 Νορβηγία.....	38
3.6 Γερμανία.....	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο : Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΜΕ ΣΤΑΘΕΡΑ ΥΨΗΛΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	43
4.1 Φόροι και συσσώρευση πόρων	43
4.2 Φόροι και ενδογενής ανάπτυξη	44
4.3 Φόροι και ποσοστά τεχνικών αλλαγών.....	45
4.4 Φόροι επί των εσόδων (% ΑΕΠ)	48
4.5 Φόροι στα ατομικά εισοδήματα (% ΑΕΠ)	50
4.6 Φόροι στα εταιρικά κέρδη (% ΑΕΠ)	53
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	56
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	57

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αντικείμενο της εργασίας αυτής είναι να μελετήσει την έννοια του φόρου και των φορολογικών συντελεστών καθώς και να ανακαλύψει τα επιτυχημένα μοντέλα φορολόγησης τα οποία και χρησιμοποιούν ευρωπαϊκές χώρες όπως είναι το Λουξεμβούργο, η Ιρλανδία, η Ελβετία, η Νορβηγία και η Γερμανία.

Οι χώρες αυτές όπως θα αναλυθεί εκτενώς στη συνέχεια της εργασίας κατόρθωσαν να πετύχουν συστηματικά υψηλή οικονομική ανάπτυξη τη τελευταία δεκαετία παρά την οικονομική κρίση και το αρνητικό σοκ το οποίο αυτή προκάλεσε στη παγκόσμια. Όπως θα δούμε οι ευέλικτοι φορολογικοί συντελεστές ήταν ένα σημαντικό βήμα το οποίο βοήθησε τις χώρες αυτές να ανακάμψουν ταχύτατα από την οικονομική κρίση και το δεύτερο ζήτημα ήταν η πάταξη σε μεγάλο βαθμό της φοροδιαφυγής και των αδήλων εισοδημάτων.

Η εργασία αποτελείται από τέσσερα (4) κεφάλαια κάθε ένα από αυτά αντιμετωπίζει και από μια διαφορετική οπτική το ζήτημα αυτό. Το πρώτο κεφάλαιο είναι αμιγώς θεωρητικό και αναφέρεται στην έννοια του φόρου, της φορολογικής βάσης, των φορολογικών συντελεστών καθώς και στο άριστο επίπεδο φορολόγησης σύμφωνα με τη καμπύλη του Laffer.

Το δεύτερο κεφάλαιο μας εισάγει στην έννοια του κοινωνικού κράτους και μας εξηγεί πως αυτό αναπτύχθηκε μέσα στη κρίση.

Στο τρίτο κεφάλαιο επιχειρήθηκε να μελετηθούν με τη βοήθεια συγκεκριμένων μεγεθών οι πέντε μεγαλύτερες οικονομίες της Ε.Ε με τη μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη από το 2010 έως και το 2016.

Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο μελετήθηκε η φορολογία στις χώρες αυτές οι οποίες παρουσίασαν τη μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη με τη βοήθεια ορισμένων κατάλληλων μεγεθών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΦΟΡΟΙ, ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1.1 Ορισμοί

Ο φόρος είναι μια υποχρεωτική χρηματική παροχή που επιβάλλεται αναγκαστικά από το κράτος σε βάρος των πολιτών, χωρίς ειδική αντιπαροχή, προς το σκοπό κάλυψης πάσης φύσεως δημοσίων δαπανών. Αποτελεί την κυριότερη πηγή εσόδων του δημοσίου, με τον οποίο αυτό ασκεί την οικονομική και κοινωνική του πολιτική¹.

Σύμφωνα με τον βραβευμένο με Νόμπελ Οικονομίας, Maurice Allais, φόρος είναι το αντάλλαγμα που πληρώνει ο πολίτης για τις υπηρεσίες που το κράτος προσφέρει σε όλους του πολίτες. Υπηρεσίες που συνήθως είναι δημόσια αγαθά. Για το λόγο αυτό είναι αδύνατο να έχουμε τιμή αγοράς για ένα αγαθό όπως αυτό και είναι λογικό να έχουμε αυτό που στην οικονομία λέγεται το πρόβλημα του free rider. Για τους λόγους αυτούς είναι το κράτος εκείνο το οποίο είναι υπεύθυνο να προσφέρει δημόσια αγαθά όπως η Εθνική Άμυνα, η Αστυνομία κτλ. Για τη κάλυψη επομένως των εξόδων παροχής τέτοιων αγαθών, το κράτος υποχρεώνει όλους τους πολίτες ανάλογα με την οικονομική τους δυνατότητα να καταβάλλουν ένα μέρος των εξόδων αυτών.

Οι δημόσιες δαπάνες καλύπτονται από τους φόρους, δηλαδή τις εισπράξεις του δημόσιου τομέα από τα εισοδήματα του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας. Οι φόροι μπορούν να θεωρηθούν από οικονομική άποψη είτε ως αμοιβή του δημόσιου τομέα για τα αγαθά που παρέχει στην οικονομία, είτε ως αναγκαστική αποταμίευση της οικονομίας που χρησιμοποιείται για τη κάλυψη των παραγωγικών δαπανών του δημοσίου.

---

¹ Καραγιώργος Θ, Γεωργίου Γ., (2004), Λογιστική εταιριών και φορολογία εισοδήματος, εκδόσεις Γερμανός

Ο κυριότερος σκοπός των φόρων που εισπράττει το κράτος από τους φορολογούμενους είναι ο ταμειευτικός ο οποίος αποβλέπει στο συμφέρον του δημοσίου ταμείου. Γενικά με την αναγκαστική συμβολή των φόρων, μαζί με άλλες πηγές εσόδων, εξασφαλίζονται τα απαραίτητα δημόσια έσοδα, για να καλύπτονται οι δημόσιες δαπάνες, ώστε να παρέχει το κράτος στους πολίτες, υπηρεσίες που αφορούν την ολότητα και εξυπηρετούν συλλογικές ανάγκες.

Η φορολογία μπορεί να εκπληρώνει και κοινωνικούς σκοπούς, όταν αποτελεί μέσο καταπολέμησης της οικονομικής ανισότητας που διαμορφώνεται ανάμεσα στις κοινωνικές τάξεις. Επίσης με τη φορολογία καλύπτονται οικονομικοί σκοποί, ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικών κρίσεων.

Η φορολογία είναι υποχρεωτική, όλοι οι πολίτες δηλαδή υπόκεινται στο φόρο με κάποιες εξαιρέσεις των φορολογικών απαλλαγών για λόγους γενικότερης κοινωνικής πολιτικής.

Φορολογική βάση είναι το μέγεθος με βάση το οποίο υπολογίζεται η φορολογική υποχρέωση δηλαδή το ποσό του φόρου που πρέπει να καταβάλει ο φορολογούμενος. Ως φορολογική βάση μπορεί να χρησιμοποιηθεί οποιοδήποτε χαρακτηριστικό γνώρισμα των φορολογούμενων, οικονομικό ή μη οικονομικό. Σήμερα ως φορολογική βάση χρησιμοποιούνται διάφορα οικονομικά χαρακτηριστικά του φορολογούμενου και ιδιαίτερα το εισόδημα, η περιουσία, η δαπάνη και ιδιαίτερα η καταναλωτική δαπάνη.

Το πρόσωπο του οποίου τα χαρακτηριστικά χρησιμοποιούνται ως βάση υπολογισμού του φόρου και το οποίο είναι υποχρεωμένο να καταβάλει το φόρο στο δημόσιο λέγεται φορολογούμενη μονάδα.

Φορολογικός συντελεστής λέγεται το ποσό του φόρου που αντιστοιχεί σε καθεμιά μονάδα φορολογικής βάσης. Διακρίνουμε το μέσο φορολογικό συντελεστή και τον οριακό φορολογικό συντελεστή. Μέσος είναι ο φορολογικός συντελεστής είναι ο λόγος του φόρου που καταβάλλεται συνολικά από μια φορολογούμενη μονάδα διαιρεμένο με τη συνολική αξία της φορολογικής βάσης. Οριακός φορολογικός συντελεστής είναι ο πρόσθετος φόρος που πρέπει να καταβληθεί για καθεμιά νέα μονάδα αύξησης της φορολογικής βάσης.

Αντικείμενο του φόρου αποτελεί το καθαρό εισόδημα που προκύπτει είτε στην ημεδαπή είτε στην αλλοδαπή και αποκτάται από κάθε φυσικό πρόσωπο για το οποίο συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις.

Υποκείμενες του φόρου σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία είναι οι παρακάτω κατηγορίες:

1. Κάθε φυσικό πρόσωπο το οποίο αποκτά εισόδημα που προκύπτει στην Ελλάδα ανεξάρτητα από την ιθαγένεια και το τόπο κατοικίας ή διαμονής του. Επίσης, ανεξάρτητα από την ιθαγένεια του σε φόρο υπόκειται κάθε φυσικό πρόσωπο για τα εισοδήματα του που προκύπτουν στην αλλοδαπή εφόσον έχει τη κατοικία του στην Ελλάδα.
2. Οι έμμισθοι δημόσιοι υπάλληλοι που υπηρετούν στην αλλοδαπή θεωρείται ότι κατοικούν στην Ελλάδα και φορολογούνται εδώ.
3. Σε φόρο υπόκειται και η σχολάζουσα κληρονομιά
4. Οι ομόρρυθμες και ετερόρρυθμες εταιρίες, οι κοινωνίες αστικού δικαίου, που ασκούν επιχείρηση ή επάγγελμα, οι αστικές κερδοσκοπικές ή μη εταιρείες, οι συμμετοχές ή αφανείς, καθώς και οι κοινοπραξίες της.

1.2 Οι αρχές της φορολογίας

Η έννοια της φορολόγησης διέπεται από ορισμένες βασικές αρχές οι οποίες ισχύουν τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς και ορίζουν επακριβώς το σκοπό και την αξία αυτής. Για την Ελλάδα οι βασικές αρχές της φορολογίας καθορίζονται από τα Σύνταγμα της χώρας και αναφέρεται ρητά και κατηγορηματικά πως αυτές θα πρέπει να τηρούνται τόσο από το νομοθέτη όσο και από τα αρμόδια όργανα τα οποία και υποχρεούνται να εφαρμόζουν τη φορολογική νομοθεσία.

Όμως η προσπάθεια να τεθούν οι φορολογικές αρχές που θα διέπουν τις σχέσεις των πολιτών με το κράτος έχουν βαθιές ρίζες στη διάρκεια του χρόνου. Ο πρώτος ο οποίος προσπάθησε να καθορίσει την έννοια και τις αξίες των φορολογικών αρχών ήταν ο Adam Smith ο οποίος το 1776 στις ΗΠΑ με το σύγγραμμα του «Ο πλούτος των εθνών» ήταν πρώτος που αναφέρθηκε στους κανόνες της φορολογίας. Σύμφωνα με το Smith οι κανόνες αυτοί είναι οι εξής²:

- Θα πρέπει η φορολογία να είναι ίση για όλους τους πολίτες, δηλαδή να είναι αναλογική και να αυξάνεται όσο αυξάνεται και το εισόδημα τους
- Η φορολόγηση δεν θα πρέπει να είναι αυθαίρετη και θα πρέπει να βασίζεται και σε κοινωνικά κριτήρια
- Οι φόροι θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν περισσότερο προσιτοί για τους πολίτες και η είσπραξη τους να γίνεται με τον πιο οικονομικό και συμφέρον τρόπο για αυτούς

---

² Γεωργακόπουλος Θ, Πάσχου Π., (2003), Εισαγωγή στη φορολογία, εκδόσεις Μπένου

- Θα πρέπει να δοθεί προσοχή από μέρους του κράτους στο κόστος της συλλογής των φόρων. Το κόστος αυτό δεν θα πρέπει να είναι δυσανάλογα αυξημένο σε σχέση με τα έσοδα που υπάρχουν από τους φόρους.

Σήμερα, οι παραπάνω αρχές του Adam Smith συνεχίζουν να υπάρχουν και αποτέλεσαν τη βάση για τη δημιουργία των γενικών φορολογικών κανόνων στα περισσότερα κράτη του κόσμου όπως και στην Ελλάδα. Έτσι, στο Σύνταγμα των Ελλήνων ορίζονται με σαφήνεια οι γενικές αρχές οι οποίες και πρέπει να διέπουν την άσκηση της φορολογικής εξουσίας και αυτές είναι οι εξής:

- i. **Η αρχή της νομιμότητας του φόρου**, με την έννοια πως κανένας φόρος δεν μπορεί να επιβληθεί ούτε να εισπραχθεί εφόσον δεν υπάρχει κάποιος νομός ψηφισμένος από τη Βουλή που να τον ορίζει.
- ii. **Η αρχή της βεβαιότητας του φόρου**, υπό την έννοια ότι ο χρόνος και ο τρόπος της πληρωμής του φόρου πρέπει να είναι επαρκώς και σαφώς καθορισμένα από τις φορολογικές αρχές απέναντι στο φορολογούμενο.
- iii. **Η αρχή της χρηστής διοίκησης και της προστασίας της εμπιστοσύνης του φορολογούμενου έναντι των μεταβολών και των διαφορετικών ερμηνειών της φορολογικής διοίκησης**, υπό την έννοια ότι ο φορολογούμενος πρέπει να προστατεύεται απέναντι στις απότομες μεταβολές της φορολογικής διοίκησης στη προσπάθεια να δημιουργηθεί και να συνεχίζει να διατηρείται ένα καλό κλίμα εμπιστοσύνης στη σχέση μεταξύ του φορολογούμενου και του κράτους.
- iv. **Η αρχή της μη αναδρομικής ισχύος των φορολογικών ρυθμίσεων**. Η αρχή αυτή βασίζεται στην υπόθεση ότι σε ένα κράτος δικαίου ο φορολογούμενος πολίτης πρέπει να ξέρει εκ των προτέρων το ποσοστό και τη κλίμακα βάση της οποίας θα φορολογηθεί και το κράτος να μην αλλάζει ξαφνικά τους συντελεστές της φορολόγησης. Η αρχή αυτή θέλει να μας δείξει ότι οι σχέσεις

κράτους και φορολογούμενου πρέπει να βασίζονται στην ορθότητα, την εμπιστοσύνη και το κράτος να μη ξαφνιάζει το πολίτη με τις απότομες αλλαγές στη νομοθεσία του³.

- v. **Η αρχή της φορολογικής δικαιοσύνης:** Η αρχή αυτή βασίζεται στη παραδοχή του Συντάγματος ότι οι έλληνες φορολογούμενοι συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στο βαθμό που μπορούν, ανάλογα δηλαδή με τα εισοδήματά τους. Η αρχή αυτή προκειμένου να ισχύει και να επιδρά αποτελεσματικά, προϋποθέτει τις άλλες δύο αρχές: της καθολικότητας του φόρου (με την έννοια ότι όλοι οι πολίτες υποχρεούνται να πληρώνουν τους φόρους τους) και αυτή της φορολογικής ισότητας καθώς όλοι οι πολίτες είναι ίσοι απέναντι στην υποχρέωση της πληρωμής των φόρων. Στο σημείο αυτό και στα πλαίσια της φορολογικής δικαιοσύνης μεταξύ κράτους και πολιτών ως δείκτες για τη φοροδοτική δυνατότητα των πολιτών ορίζονται με τη σειρά: πρώτον το εισόδημα, δεύτερον η περιουσία και κατά τρίτο λόγο οι δαπάνες οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί.

1.3 Άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής μέσω της μεταβολής της φορολογίας

Με τον όρο «δημοσιονομική πολιτική» αναφερόμαστε στο κατά πόσο το κράτος συμμετέχει στην οικονομική δραστηριότητα της χώρας και κατά πόσο με τη συμμετοχή του αυτή επηρεάζει τα συνολικά μεγέθη της οικονομίας. Έτσι, η δημοσιονομική πολιτική σχετίζεται με τις δημόσιες δαπάνες. Λέγοντας δαπάνες του δημοσίου αναφερόμαστε σε χρήματα που πληρώνει το κράτος σε μια σειρά από υποχρεώσεις του όπως: μισθοί και συντάξεις, υγεία, παιδεία, ασφάλεια, εθνική άμυνα

---

³ Γεωργακόπουλος Θ, Πάσχου Π., (2003), Εισαγωγή στη φορολογία, εκδόσεις Μπένου

κτλ. Προτού όμως προχωρήσουμε περαιτέρω ανάλυση της πολιτικής αυτής θα ήταν σκόπιμο να αναφερθούμε στη βασική εθνικολογιστική ταυτότητα του εισοδήματος ή αλλιώς του ΑΕΠ της χώρας⁴.

Η γνωστή αυτή ταυτότητα μας λέει ότι:

$$Y = C + I + G + NX \quad (1)$$

ή διαφορετικά ότι

$$\text{Προϊόν της οικονομίας (ΑΕΠ)} = \text{Κατανάλωση} + \text{Επενδύσεις} + \text{Δημόσιες δαπάνες} \\ + \text{Καθαρές εξαγωγές}$$

Επομένως με βάση την εξίσωση αυτή όταν οι δαπάνες του δημοσίου αυξάνονται, υπάρχει δηλαδή δημοσιονομική επέκταση και με την προϋπόθεση πως τα υπόλοιπα μεγέθη παραμένουν σταθερά, το προϊόν της οικονομίας αυξάνεται και μακροπρόθεσμα υπάρχει ανάπτυξη για την οικονομία. Από την άλλη, όταν το δημόσιο μειώνει τις δαπάνες του, υπάρχει δηλαδή όπως λέγεται δημοσιονομική συρρίκνωση και πάλι με την προϋπόθεση οι άλλες μεταβλητές να παραμένουν σταθερές, τότε το προϊόν της οικονομίας μειώνεται και μακροπρόθεσμα η οικονομία εισέρχεται σε φάση ύφεσης.

Προχωρώντας την ανάλυση αυτή σε επιμέρους παράγοντες η σχέση (1) μπορεί να γραφεί ως εξής:

$$Y = C(T) + I(R) + G(T) + NX \quad (2)$$

Στη σχέση (2) παρατηρούμε πως προσδιοριστικός παράγοντας τόσο της κατανάλωσης όσο και των δημοσίων δαπανών είναι ο παράγοντας της φορολογίας ($T = \text{tax}$). Έτσι,

---

⁴Mankiw G. (2004), Μακροοικονομική θεωρία, Gutenberg

όταν οι επενδύσεις και οι καθαρές εξαγωγές μιας χώρας παραμένουν αμετάβλητες στη βραχυχρόνια περίοδο, τότε μια αύξηση της φορολογίας (T) θα έχει αρνητική επίπτωση στη κατανάλωση όμως θα έχει θετική επίδραση στη συλλογή φόρων από το κράτος προκειμένου να τους αναδιανείμει στους πολίτες μέσω της δημοσιονομικής πολιτικής. Με την αύξηση της φορολογίας οι παραγωγοί και οι έμποροι τείνουν να μετακυλίσουν το κόστος αυτό στους καταναλωτές αυξάνοντας τη τιμή. Έτσι, οι καταναλωτές των οποίων τα εισοδήματα θεωρούμε πως στη βραχυχρόνια περίοδο δεν μεταβάλλονται μοιραία μειώνουν τις ποσότητες των αγαθών που αγοράζουν προκειμένου να μπορέσουν να ανταποκριθούν στη νέα τιμή. Με τον τρόπο αυτό η κατανάλωση μειώνεται και το κράτος χάνει φορολογικά έσοδα. Από την άλλη όμως μια αύξηση της φορολογίας εισοδήματος σε φυσικά πρόσωπα και επιχειρήσεις στη βραχυχρόνια πάντα περίοδο θα αυξήσει τα έσοδα του κράτους. Έτσι, λοιπόν δεν μπορούμε εξ αρχής να πούμε με βεβαιότητα αν η μεταβολή της φορολογίας στη βραχυχρόνια περίοδο θα έχει θετική ή αρνητική επίπτωση στο ΑΕΠ της οικονομίας καθώς αυτό εξαρτάται από τον όγκο και τη κατεύθυνση των μεταβολών. Εμπειρικές έρευνες όμως έχουν δείξει ότι επειδή το ΑΕΠ επηρεάζεται κυρίως από την κατανάλωση, μια αύξηση της φορολογίας βραχυπρόθεσμα μπορεί να προκαλέσει μια αύξηση στα φορολογικά έσοδα μακροπρόθεσμα όμως θα έχει αρνητική επίπτωση σε αυτά καθώς τόσο όγκος των συναλλαγών όσο και η φοροδοτική ικανότητα των πολιτών και των επιχειρήσεων θα μειώνεται⁵.

Η σκοπιμότητα της φορολόγησης του εισοδήματος και ιδιαίτερα του προερχόμενου από το κεφάλαιο αντί της κατανάλωσης έχει αποτελέσει αντικείμενο προβληματισμού τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Το κύριο επιχείρημα υπέρ της κατάργησης της φορολόγησης των κερδών κεφαλαίου σχετίζεται με την υποτιθέμενη

---

⁵Dornbusch R., Fischer S., (1993), Μακροοικονομική, εκδόσεις Κριτική

αρνητική επίπτωση που έχει στο επίπεδο των αποταμιεύσεων και κατ' επέκταση στο ρυθμό της οικονομικής ανάπτυξης. Το βασικό επιχείρημα για τη διατήρηση του είναι ότι εξασφαλίζει το χαρακτήρα της προοδευτικότητας στο φορολογικό σύστημα διότι οι υψηλού εισοδήματος πολίτες έχουν σχετικά υψηλό ποσοστό του εισοδήματος τους προερχόμενο από κέρδη κεφαλαίου και ταυτόχρονα χαμηλή ποσοστιαία συμμετοχή της κατανάλωσης τους στο εισόδημα τους.

Η άποψη ότι η μείωση των φορολογικών συντελεστών είναι αρκετή για να μειωθεί η φορολογική επιβάρυνση του κεφαλαίου αποτελεί απλοποίηση της πραγματικότητας. Κατά πρώτο, σωστό μέτρο της επιβάρυνσης αποτελεί το ποσοστό της προ φόρων απόδοσης του κεφαλαίου το οποίο συλλέγεται σαν φόρος. Το ποσοστό αυτό προσδιορίζεται και από παράγοντες ανεξάρτητους της φορολογίας όπως για παράδειγμα ο πληθωρισμός σε συνδυασμό με τον τρόπο υπολογισμού της φορολογητέας βάσης ή το ακολουθούμενο σύστημα αποσβέσεων.

Το παραπάνω ποσοστό όταν υπολογίζεται για την οριακή επένδυση εκείνη δηλαδή η οποία έχει καθαρή παρούσα αξία (Net Present Value) ίση με μηδέν ονομάζεται αποτελεσματικός οριακός φορολογικός συντελεστής και αποτελεί κρίσιμο μέγεθος προσδιορισμού των επενδύσεων. Δεύτερον, είναι αμφίβολο αν η μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης θα οδηγήσει σε αύξηση της αποταμίευσης. Είναι γνωστό από την οικονομική θεωρία πως μια αύξηση για παράδειγμα της φορολόγησης της αποταμίευσης (s) θα δημιουργήσει ένα αποτέλεσμα υποκατάστασης σε βάρος των αποταμιεύσεων. Το κόστος πραγματοποίησης του συγκεκριμένου ύψους της μελλοντικής κατανάλωσης αυξάνει αλλά ταυτόχρονα ένα αποτέλεσμα εισοδήματος θα λειτουργήσει αρνητικά για τη παρούσα κατανάλωση (C) και θετικά για την παρούσα αποταμίευση. Η μείωση του εισοδήματος διαχρονικά θα οδηγήσει σε

μείωση στη παρούσα και μελλοντική κατανάλωση. Η επικράτηση τους ενός εκ των δύο αποτελεσμάτων είναι θέμα εμπειρικής διερεύνησης για κάθε χώρα ξεχωριστά⁶.

Η συζήτηση για τη κατάργηση της φορολόγησης του κεφαλαίου πρέπει επίσης να μελετηθεί στα πλαίσια των επιπτώσεων που θα έχει στην αποτελεσματική κατανομή των πόρων στην οικονομία και στις επιλογές των καταναλωτών. Με δεδομένο το ύψος των φορολογικών εσόδων που πρέπει να συλλέξει το κράτος κάθε μείωση των εσόδων από φόρους κεφαλαίου πρέπει να αντικατασταθεί με αύξηση των εσόδων από άλλες πηγές. Συνεπώς αν οι στρεβλώσεις που δημιουργούν οι άλλοι φόροι για παράδειγμα οι φόροι της κατανάλωσης είναι μικρότεροι εκείνων από τους φόρους επί του κεφαλαίου τότε οι τελευταίοι πρέπει να καταργηθούν για να οδηγηθούμε σε μια πιο άριστη δομή του φορολογικού συστήματος. Σύμφωνα με τους Summers (1981)⁷ και Auerbach & Kotlikoff (1987)⁸ η μελέτη του παραπάνω προβλήματος είναι επίσης αντικείμενο εμπειρικής διερεύνησης όπου η εκτίμηση των διαφόρων ελαστικοτήτων υποκατάστασης στις επιλογές των καταναλωτών και επενδυτών αποτελεί το κρίσιμο μέγεθος. Τέλος, θα πρέπει να συνεκτιμηθούν οι αναδιανεμητικές επιπτώσεις στον πληθυσμό από την αντικατάσταση της φορολογητέας βάσης όπως επίσης δεν πρέπει να υποτιμηθούν θέματα διοικητικής ευχέρειας στη διαχείριση του συγκεκριμένου φόρου.

Δεδομένης της ύπαρξης της φορολόγησης των κερδών κεφαλαίου το ερώτημα που ανακύπτει είναι αν θα πρέπει να υπάρχει ομοιόμορφη επιβάρυνση όλων των μορφών κεφαλαίου. Σύμφωνα με την οικονομική θεωρία δεδομένης της ανάγκης είσπραξης

---

⁶ Dornbusch R., Fischer S., (1993), Μακροοικονομική, εκδόσεις Κριτική

⁷ Summers L., (1981), Capital taxation and accumulation in a life cycle growth model, The American economic review, Jstor

⁸ Auerbach A. & Kotlikoff L., (1987), Dynamic fiscal policy, Cambridge University Press

φορολογικών εσόδων η άριστη φορολογική πολιτική θα πρέπει να στηρίζεται στη φορολόγηση των αγαθών εκείνων με χαμηλή ελαστικότητα της ζήτησης όπως για παράδειγμα τα τρόφιμα. Αυτό συμβαίνει διότι η επίπτωσης στη διάρθρωση της ζήτησης θα είναι μικρή και ταυτόχρονα η δυνατότητα μετακύλισης του φόρου σε άλλα προϊόντα ελαχιστοποιείται. Σε περιπτώσεις όπου οι έμμεσοι φόροι είναι δύσκολο να επιβληθούν μπορεί να δικαιολογηθεί η ύπαρξη μη ομοιόμορφης φορολόγησης των κερδών κεφαλαίου όπου οι φόροι θα μετακυλιθούν στις τιμές των προϊόντων. Μια δεύτερη βάση αιτιολόγησης μη ομοιόμορφης φορολογίας του κεφαλαίου σχετίζεται με την ύπαρξη θετικών ή αρνητικών εξωτερικοτήτων στην οικονομία. Για παράδειγμα, θα φορολογούνται με υψηλότερο συντελεστή κέρδη κεφαλαίου σε δραστηριότητες που συντελούν στη μόλυνση του περιβάλλοντος ενώ αντίστοιχα με χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές δραστηριότητες στην έρευνα και τεχνολογία. Σε αυτές τις περιπτώσεις πάντως δεν είναι ξεκάθαρο ότι δεν υπάρχουν άλλα μέσα περισσότερο αποτελεσματικά από τη μη ομοιόμορφη φορολόγηση των κερδών κεφαλαίου στη διάθεση του κράτους για τη διόρθωση των ατελειών της οικονομίας. Τέλος, ένα επιχείρημα που παρουσιάζεται αρκετά συχνά υποστηρίζει ότι χρειάζονται προνομιακή φορολογική μεταχείριση δραστηριότητες υψηλού κινδύνου για την ανάληψη τους. Στην οικονομική θεωρία δεν είναι σαφές ότι η μείωση του φορολογικού συντελεστή θα οδηγήσει σε αύξηση των επενδύσεων σε δραστηριότητες υψηλού κινδύνου. Ο λόγος σύμφωνα με τον Stiglitz (1996)⁹ είναι η ύπαρξη φόρων επί των κερδών μειώνει όχι μόνο τα κέρδη αλλά και τη διακύμανση τους. Άρα είναι πιθανό η επιβολή φόρων να οδηγήσει σε αύξηση του αναλαμβανόμενου κινδύνου έτσι ώστε ο φορολογούμενος να αποκαταστήσει το προ-φόρων επίπεδο απόδοσης και κινδύνου. Βέβαια για την αποδοχή του επιχειρήματος

---

⁹ Stiglitz J., (1996), Whither socialism

ότι η φορολογία δεν επιδρά αναγκαστικά αρνητικά στις επενδύσεις είναι μεγάλης σημασίας η ύπαρξη σε θεσμικό επίπεδο της δυνατότητας πλήρους αναγνώρισης και έκπτωσης των ζημιών που πραγματοποιούνται τόσο σε επίπεδο επιχείρησης όσο και φυσικών προσώπων.

1.4 Η καμπύλη Laffer , το άριστο επίπεδο φορολόγησης και η οριακή ροπή προς φοροδιαφυγή

Η καμπύλη Laffer στην απλή της μορφή δείχνει τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στη φορολογική βάση και στα φορολογικά έσοδα όπου βασική υπόθεση του υποδείγματος είναι ότι η φορολογική βάση μειώνεται με την αύξηση των φορολογικών συντελεστών. Ο Petersen (1981)¹⁰, στο υπόδειγμα που θα εξετάσουμε προσπάθησε έχοντας ως βάση τη καμπύλη Laffer να αναλύσει εκείνους τους παράγοντες οι οποίοι και υπολογίζουν το άριστο επίπεδο της εκάστοτε φορολόγησης. Ο Petersen στο υπόδειγμα αυτό υποθέτει ότι η φορολογική βάση είναι το ΑΕΠ και ότι υπάρχει ένας φόρος με αναλογικό συντελεστή παρακάμπτοντας με τον τρόπο αυτό πιθανά προβλήματα τα οποία και ανακύπτουν από την ύπαρξη πολλών φόρων και φορολογικών συντελεστών. Ειδικότερα υποθέτει ότι υπάρχει μια γραμμική σχέση ανάμεσα στο φορολογικό συντελεστή (t) και στο ΑΕΠ (Y) η οποία και εκφράζεται από τη σχέση $Y = a - \beta t$

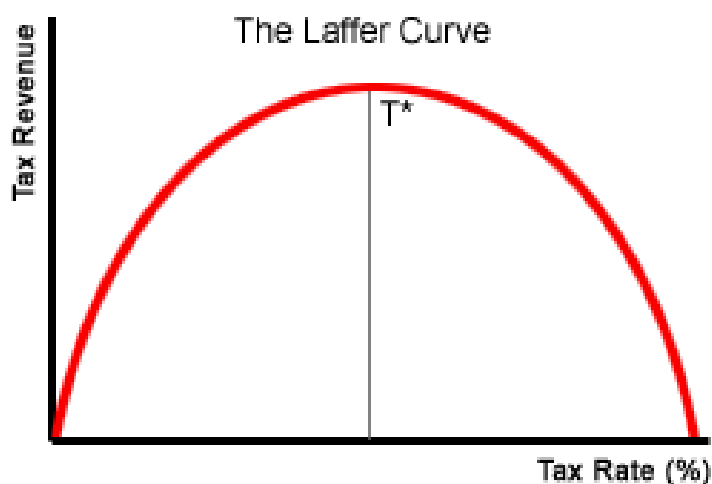
και επειδή τα φορολογικά έσοδα είναι το γινόμενο του ΑΕΠ επί του φορολογικού συντελεστή η σχέση γίνεται ως εξής:

$$T_a = at - bt^2$$

---

¹⁰ Petersen H., (1981), Tax, tax systems and economic growth, Jcb

Η δεύτερη εξίσωση αποτελεί ουσιαστικά την καμπύλη Laffer στην οποία το μέγιστο των φορολογικών εσόδων επιτυγχάνεται όταν ο φορολογικός συντελεστής είναι ίσος με tc . Η φορολογία που κρύβεται πίσω από τη καμπύλη που βλέπουμε στο παρακάτω Σχήμα 1 σημαίνει ότι οι φορολογούμενοι προσφέρουν εργασία για να αποκτήσουν εισόδημα δηλαδή φορολογική βάση, δηλαδή ΑΕΠ.

Σχήμα 1. Η καμπύλη Laffer

Όπως παρατηρούμε και από το Σχήμα 1 υπάρχει μια αρνητική σχέση ανάμεσα στο ΑΕΠ και στο φορολογικό συντελεστή η οποία σύμφωνα με τον Petersen εξηγείται από την υπεροχή του αποτελέσματος υποκατάστασης. Με άλλα λόγια η αρνητική σχέση μεταξύ του φορολογικού συντελεστή και του ΑΕΠ οφείλεται στην με κάθε ευκαιρία που παρουσιάζεται τάση που έχουν οι φορολογούμενοι να αποφύγουν το φόρο. Έτσι βραχυπρόθεσμα το ΑΕΠ εξαρτάται από τη προσφορά εργασίας η οποία με τη σειρά της επηρεάζεται από τις μεταβολές στο ύψος του φορολογικού συντελεστή. Πρέπει όμως να επισημανθεί ότι μια μείωση της εργασίας στην επίσημη οικονομία δεν σημαίνει αύξηση των ωρών της ανάπαυσης όπως συμβαίνει στο

νεοκλασικό υπόδειγμα το οποίο και εξετάζει μόνο τις δύο αυτές καταστάσεις. Στο υπόδειγμα αυτό εξετάζεται και ο πολύ ρεαλιστικός παράγοντας ότι οι ώρες που δεν διατίθενται για εργασία στην επίσημη οικονομία μπορούν να διατεθούν στην παραοικονομία. Έτσι προκειμένου να εκτιμηθούν τα αποτελέσματα που έχουν στη κοινωνική ευημερία η παραοικονομία και η φοροδιαφυγή που γίνεται στον επίσημο τομέα της οικονομίας ο Petersen κατασκεύασε μια συνάρτηση συνολικής ευημερίας στην οποία περιλαμβάνεται το ενδεχόμενο απασχόλησης τόσο στην επίσημη οικονομία όσο και στη παραοικονομία. Με τα ζητήματα της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας θα ασχοληθούμε εκτενώς σε επόμενο κεφάλαιο ωστόσο είναι χρήσιμο να γίνει και στο σημείο αυτό μια πρώτη αναφορά με αφορμή το υπόδειγμα του Petersen.

Ως εκ τούτου, η συνολική ευημερία σε μια οικονομία (W) είναι το άθροισμα του προϊόντος που παράγεται στην επίσημη οικονομία (Y_m) και στη παραοικονομία (Y_s).

$$W = Y_m + Y_s$$

Από το υπόδειγμα εύκολα συνεπάγεται ότι η κυβέρνηση μπορεί να επηρεάσει την επίσημη οικονομία μεταβάλλοντας το φορολογικό συντελεστή οπότε και έχουμε:

$$Y_m = \alpha - \beta t$$

Η συνάρτηση αυτή αποτελεί τη συνάρτηση παραγωγής της επίσημης οικονομίας. Έχοντας λοιπόν υπόψη την αποστροφή που νοιώθουν τα άτομα για το φόρο και σε συνδυασμό με το γεγονός ότι διαθέτουν ένα συγκεκριμένο αριθμό ωρών για εργασία, ο Petersen¹¹ υποθέτει ότι οι εργάσιμες ώρες που απελευθερώνονται από την επίσημη οικονομία χρησιμοποιούνται στη παραοικονομία. Άρα υπάρχει τέλεια υποκατάσταση

---

¹¹ Petersen H., (1981), Tax, tax systems and economic growth, Jcb

μεταξύ της εργασίας στην επίσημη οικονομία και στη παραοικονομία. Επίσης, η συνάρτηση παραγωγής στην παραοικονομία είναι η εξής:

$$Y_s = \gamma t$$

Το οποίο σημαίνει σε οικονομικούς όρους ότι η προσφορά εργασίας και η παραγωγή στην παραοικονομία αυξάνεται καθώς αυξάνεται ο φορολογικός συντελεστής.

Από την προηγούμενη ανάλυση προκύπτει λοιπόν ότι το ΑΕΠ μιας επίσημης οικονομίας θα φτάνει στο μέγιστο του επίπεδο όταν ο φορολογικός συντελεστής $t = 0$ δηλαδή όταν όλες οι ώρες εργασίας διατίθενται στην επίσημη οικονομία. Διαφορετικά θα μπορούσαμε να πούμε πως όταν στην επίσημη οικονομία επιβληθεί ο μέγιστος φορολογικός συντελεστής τότε θα έχουμε την επίτευξη του μέγιστου προϊόντος στη παραοικονομία. Έτσι αν υποθεθεί πως η παραγωγικότητα και τους δύο τομείς της οικονομίας είναι η ίδια, δηλαδή ότι $\beta = \gamma$ τότε η συνολική παραγωγή επίσημης και ανεπίσημης οικονομίας παραμένει η ίδια καθώς αυξάνει ο φορολογικός συντελεστής.

Επειδή όμως αυτό που συνήθως συμβαίνει είναι η παραγωγικότητα στην επίσημη οικονομία να είναι μεγαλύτερη από την παραγωγικότητα στην παραοικονομία, δηλαδή $\beta > \gamma$, τότε στη περίπτωση αυτή η συνολική ευημερία δηλαδή το ΑΕΠ της χώρας θα τείνει να μειώνεται όσο αυξάνεται ο φορολογικός συντελεστής.

Συμπεραίνουμε λοιπόν ολοκληρώνοντας το κεφάλαιο αυτό πως η συνολική ευημερία της επίσημης οικονομίας είναι μεγαλύτερη της συνολικής ευημερίας της παραοικονομίας, δηλαδή $Y_m > Y_s$. Αυτό τελικά σημαίνει ότι η αύξηση του φορολογικού συντελεστή σε κάθε περίπτωση μειώνει τη συνολική ευημερία του ατόμου. Έτσι ακόμα και αν το άτομο καταλήξει να εργάζεται μόνο στη

παραοικονομία και επομένως να μην επιβαρύνεται καθόλου με φόρο η ευημερία του θα μειωθεί.

Αυτό είναι και το σημαντικότερο συμπέρασμα του υποδείγματος που μόλις εξετάσαμε το οποίο στηρίζεται μεν στη καμπύλη Laffer όσο αφορά την επίδραση του φορολογικού συντελεστή στην οριακή ροπή προς φοροδιαφυγή. Σημειώνεται επομένως πως το άριστο επίπεδο της φορολόγησης πρέπει να μελετάται ανά κλάδο της οικονομίας σε κάθε χώρα και ίσως και ανά γεωγραφική περιοχή, σίγουρα όμως πρέπει να είναι πάντοτε και μια συνάρτηση της εκτιμώμενης φοροδιαφυγής και πρέπει να είναι ευέλικτο ώστε να παρακινεί τους πολίτες να εργάζονται στην επίσημη οικονομία και όχι στη παραοικονομία¹².

---

¹² Petersen H., (1981), Tax, tax systems and economic growth, Jcb

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΚΡΙΣΗ

2.1 Η έννοια του κοινωνικού κράτους

Από τη στιγμή που κάποιος θελήσει να ασχοληθεί με το αντικείμενο της κοινωνικής πολιτικής, το βασικό πρόβλημα με το οποίο έρχεται αντιμέτωπος είναι το πρόβλημα των εννοιολογικών σηματοδοτήσεων και του σαφούς προσδιορισμού του γνωστικού αντικειμένου. Αμέσως προκύπτουν μια σειρά ερωτημάτων όπως: Τι είναι η κοινωνική πολιτική και το κράτος πρόνοιας; Πόσοι τομείς της δημόσιας πολιτικής εντάσσονται στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής;

Οι πρώτες απόπειρες ερμηνείας της συγκρότησης του Κοινωνικού Κράτους, δεν υπήρξαν προϊόν μίας συστηματικής μονοθεματικής μελέτης που επικέντρωνε στο συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο. Αντίθετα, αυτές προέκυψαν έμμεσα ως επιμέρους τμήματα μίας συνολικότερης επιστημολογικής διεργασίας που στόχευε στη διερεύνηση των ευρύτερων μετασχηματισμών της βιομηχανικής κοινωνίας. Πρωταγωνιστικό ρόλο σε αυτό το εγχείρημα διαδραμάτισαν οι σχολές της εκβιομηχάνισης και του εκσυγχρονισμού. Αμφότερες ενταγμένες σε ένα ακαδημαϊκό ρεύμα που, όχι άδικα, έχει χαρακτηριστεί ως μετάσυμπεριφορική επανάσταση, διατηρούν υψηλό βαθμό μεθοδολογικής συγγένειας καθώς διαθέτουν σαν προνομιακό σημείο μεθοδολογικής αναφοράς τις επεξεργασίες του δομολειτουργισμού¹³. Αυτό βέβαια δεν συνεπάγεται και την άρση της αυτονομίας που διαθέτει η κάθε προσέγγιση, αυτονομία που καθίσταται ευδιάκριτη τόσο στους διαφορετικούς τρόπους ανάλυσης που υιοθετεί το κάθε παράδειγμα, όσο και στη

---

¹³ Κιούκias Δ., (2007), Εισαγωγή στα κοινωνικά κράτη, εκδόσεις Σιδέρης

διαφορετική ευρύτητα των γνωστικών αντικειμένων τους. Ενδεικτικό ως προς το τελευταίο είναι το γεγονός ότι ο εκσυγχρονισμός εστιάζει γενικά στη μετάβαση από τις παραδοσιακές στις μοντέρνες κοινωνίες, ενώ η εκβιομηχάνιση επικεντρώνει κατά βάση στην επίδραση που έχει η τεχνολογία στην οικονομική δομή και στον θεσμικό διακανονισμό που τη ρυθμίζει. Υπό αυτή τη σκοπιά, το Κοινωνικό Κράτος θα μπορούσε να μελετηθεί ξεχωριστά από την κάθε προσέγγιση, εφόσον στην πρώτη περίπτωση η πρόνοια και η κοινωνικής ενσωμάτωσης που εκτελούνται στο επίπεδο του κοινωνικού συστήματος, ενώ στη δεύτερη θεωρούνται απλές συνεκδοχές του οικονομικού υποσυστήματος¹⁴.

Ωστόσο, η προσέγγιση που προτείνεται εδώ υποστηρίζει τη σύνδεση των δύο σχολών σε ένα ενιαίο αφήγημα, με την έννοια ότι αυτό κατευθύνει πληρέστερα τη θεωρητική διαδρομή που ξεκινάει από τη συγκρότηση και καταλήγει στην κρίση του Κοινωνικού Κράτους. Η διαδρομή που ακολουθεί κάθε φορά η διαδικασία εκβιομηχάνισης διαμορφώνει τις ανάλογες λειτουργίες πρόνοιας. Για να μετατραπούν όμως αυτές σε θεσμικές σταθερές της ευημερίας χρειάζεται να ενσωματωθούν ως δομές στο συνολικότερο κοινωνικό σύστημα, και σε αυτό ακριβώς το σημείο οι θεωρίες του εκσυγχρονισμού προσφέρουν ένα πολύτιμο εννοιολογικό οπλοστάσιο. Το ζήτημα του συνδυασμού των δύο προσεγγίσεων, που πίσω από αυτό υπολανθάνει το πρόβλημα του συνδυασμού των επιμέρους υπό-συστημάτων με το συνολικό κοινωνικό σύστημα, φέρνει στην επιφάνεια έναν κοινό μεθοδολογικό τόπο με τον δομολειτουργισμό.

---

¹⁴ Κιούκλιας Δ., (2007), Εισαγωγή στα κοινωνικά κράτη, εκδόσεις Σιδέρης

2.2 Η διαχρονική εξέλιξη του κοινωνικού κράτους

Η κρίση του δομολειτουργικού παραδείγματος συμπίπτει με την εξάντληση των ορίων της κέυνσιανής συναίνεσης και εκφράζεται μέσα από την αντιστροφή των σχέσεων οικονομίας-πρόνοιας-πολιτικής. Μια από τις κεντρικές θεωρητικές αφητηρίες της δομολειτουργικής ανάλυσης ήταν η ανάδειξη της πρόνοιας σε βασικό όρο εναρμόνισης οικονομίας και πολιτικής. Αντίθετα, την περίοδο της κρίσης αντιστρέφεται ο βασικός πυρήνας της επιχειρηματολογίας, με την πρόνοια να θεωρείται πλέον ως ο βασικός όρος αποδιάρθρωσης της σχέσης οικονομίας-πολιτικής. Η αντιστροφή αυτή επισημάνθηκε κατά κύριο λόγο από τους εκπροσώπους του εκσυγχρονισμού, με προεξάρχοντα τον Huntington, και αρθρώθηκε σε ένα ευρύτερο πλαίσιο κριτικής απέναντι στη λειτουργία των σύγχρονων δυτικών μαζικών δημοκρατιών που έμεινε γνωστό με τον τίτλο κυβερνητική υπερφόρτωση¹⁵.

Σε αυτή την εξέλιξη κρίσιμη υπήρξε η ακύρωση του συμβιβασμού καπιταλισμού και δημοκρατίας, η πεποίθηση δηλαδή ότι η εκβιομηχάνιση και ο εκσυγχρονισμός των κοινωνικών συστημάτων θα τα οδηγούσε αναπάντεχα στη δημοκρατία. Μία επιπόλαιη ιστορική παρατήρηση αρκεί για να συμπεράνει κανείς και καμία ότι η πορεία τόσο των νέων κρατών που προέκυψαν από τις διαδικασίες αποικιοποίησης, όσο και αυτή των παλαιών κρατών της ημιπεριφέρειας, κάθε άλλο παρά δημοκρατική υπήρξε. Ειδικά, στα τέλη της δεκαετίας του '70 τα κράτη της περιφέρειας εξακολουθούσαν να είναι εξαρτημένα από τις οικονομίες των μητροπόλεων, με αποτέλεσμα να χαρακτηρίζονται από μία δομική υπανάπτυξη. Όσα δε από αυτά κατάφεραν να αναπτύξουν βιομηχανικές δομές, κυρίως οι χώρες του νότιου κόσμου που εφάρμοσαν μοντέλα «υποκατάστασης εισαγωγών», το έπραξαν

---

¹⁵ Κοντιάδης Ξ., Απίστουλας Δ., (2005), Μεταρρύθμιση του κοινωνικού κράτους και τοπική αυτοδιοίκηση, εκδόσεις Παπαζήση

κάτω από τη σκιά αυταρχικοί καθεστώτων.

Παράλληλα με αυτές τις εξελίξεις, οι επεξεργασίες του δομολειτουργικού παραδείγματος έμοιαζαν να χάνουν έδαφος και στα πρότυπα κοινωνικά συστήματα της ανεπτυγμένης δύσης. Η κρίση της δεκαετίας του '70 οδήγησε σε μια ριζική αναδιάρθρωση των παραγωγικών δομών προς την κατεύθυνση μίας προϊούσας αποβιομηχάνισης που συνοδεύτηκε από την ενίσχυση του τριτογενούς τομέα και τελικά από τη μετάβαση σε μία οικονομία των υπηρεσιών. Το πέρασμα στη μετα-φορντική εποχή καθιστούσε παρωχημένες τις αναλύσεις της εκβιομηχάνισης, εφόσον η ερμηνευτική τους ισχύ εξασθενούσε αδυνατώντας να θεματοποιήσει τα νέα πρότυπα συσσώρευσης και αναπαραγωγής του κεφαλαίου. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι οι βασικοί εκπρόσωποι της «εκβιομηχάνισης» απέφυγαν να χρησιμοποιήσουν τα μεθοδολογικά εργαλεία, στη βάση των οποίων ερεύνησαν τη συγκρότηση του Κοινωνικού Κράτους για να αναλύσουν και την κρίση του. Ο Wilensky, για παράδειγμα, δεν συσχετίζει την κρίση του Κοινωνικού Κράτους με τις μεταβολές στην οικονομική δομή, συσχετίζει την οποία χρησιμοποιούσε ως βάση για να ερμηνεύσει την συγκρότηση του αντίθετα, προσπαθεί να ανιχνεύσει εκείνους τους παράγοντες του πολιτικού συστήματος, οι οποίοι παίζουν κάποιο ρόλο στη διατήρηση ή στην υποχώρηση του προνοιακού θεσμικού διακανονισμού, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι σε χώρες όπου υπάρχουν ισχυρές κορπορατιστικές δομές η υποχώρηση του είναι ισχνή¹⁶. Ο Clark Kerr, από την άλλη, διατήρησε σε μεγάλο βαθμό τα πλουραλιστικά χαρακτηριστικά των αρχικών επεξεργασιών, θεωρώντας ότι οι βαθιές κοινωνικές ανακατατάξεις που λάβαιναν χώρα στον δυτικό κόσμο δεν ήταν σε θέση να προσβάλλουν άμεσα την πλουραλιστική δομή των σύγχρονων κοινωνιών, ενώ η κρίση των προνοιακών διακανονισμών δεν αποδίδονταν στην αναδιάρθρωση

---

¹⁶ Κοντιάδης Ξ., Απίστουλας Δ., (2005), Μεταρρύθμιση του κοινωνικού κράτους και τοπική αυτοδιοίκηση, εκδόσεις Παπαζήση

της οικονομικής δομής αλλά στις μεταβολές τις δημογραφικής δομής.

Ένα άλλο σημάδι υποχώρησης των δομολειτουργικών επεξεργασιών αποτελούσε η ένταση του διεκδικητικού κινηματικού κύκλου των δεκαετιών '60 και '70. η οποία απείχε κατά πολύ από το μοντέλο πολιτικής κοινωνικοποίησης των μαζών που διακονούσαν οι δομολειτουργιστές. Το μετριοπαθές δημοκρατικό «κοινό», γαλουχημένο με την πλουραλιστική κουλτούρα και ενσωματωμένο στο πολιτικό σύστημα στη βάση ενός πλέγματος δικαιωμάτων, τον πυρήνα του οποίου συγκροτούσαν τα κοινωνικά και προνοιακά δικαιώματα, απείχε κατά πολύ από τα διεκδικητικά. και ενίοτε αντισυστημικά, κινήματα που αναπτύχθηκαν τα τελευταία χρόνια της μεταπολεμικής ανάπτυξης. Οι προωθημένες διεκδικήσεις τους αλλά και ο πολλαπλασιασμός των αιτημάτων, ανέτρεπαν τις ισορροπίες μεταξύ εισροών και εκροών του πολιτικού συστήματος, με αποτέλεσμα το τελευταίο να μην ανταποκρίνεται επιτυχώς στις λειτουργίες της άρθρωσης και ενσωμάτωσης συμφερόντων. Στο πλαίσιο αυτής της ιστορικής συγκυρίας αναπτύχθηκε η προβληματική γύρω από την κρίση της κυβερνητικής υπερφόρτωσης¹⁷.

2.3 Κοινωνικό κράτος και οικονομική κρίση

Ένα από τα πρώτα θύματα της κρίσης είναι και το κοινωνικό κράτος. Είναι γεγονός ότι στην Ευρώπη και ειδικότερα στην Ελλάδα παρά τη φιλελευθεροποίηση η οποία επικράτησε από τη δεκαετία του 1990 και μετά το κοινωνικό κράτος παρέμεινε ισχυρό δίχως να ακολουθήσει τις αντίστοιχες πρακτικές των ΗΠΑ. Στην Ελλάδα και γενικότερα στις ευρωπαϊκές χώρες ο θεσμός του κοινωνικού κράτους και του κράτους πρόνοιας είχε υπό την ευθύνη του να βελτιώσει το επίπεδο ζωής των πολιτών που δεν

---

¹⁷ Κοντιάδης Ξ., Απίστουλας Δ., (2005), Μεταρρύθμιση του κοινωνικού κράτους και τοπική αυτοδιοίκηση, εκδόσεις Παπαζήση

μπορούσαν να εργαστούν και έχριζαν κρατικής προστασίας, υποστήριξης και ενίσχυσης (ΑμεΑ, άποροι, ηλικιωμένοι κτλ).

Μια από τις βασικές παροχές του κράτους πρόνοιας είναι οι συντάξεις γήρατος που χορηγεί καθώς και τα διάφορα κοινωνικά και προνοιακά επιδόματα (αναπηρίας, τέκνων, πολυτέκνων, κοινωνικό μέρισμα, κοινωνικό εισόδημα αλληλεγγύης κτλ.)

Αμέσως μετά την ψήφιση και την υπογραφή του πρώτου κιόλας μνημονίου στα τέλη του 2010 ξεκίνησε μια πρωτοφανής επίθεση στο κοινωνικό κράτος στη χώρα μας. Αμέσως επιβλήθηκαν μειώσεις στις συντάξεις και γενικότερες περικοπές στα επιδόματα. Δυστυχώς αυτό ήταν μόνο η αρχή καθώς στα χρόνια που ακολούθησαν εξαιτίας της αστάθειας της οικονομίας και της συνέχισης της ύφεσης λαμβάνονταν συνεχώς νέα μέτρα τα οποία είχαν ως στόχο να περιορίσουν τις δαπάνες του κράτους σε ένα γενικότερο πλαίσιο άσκησης περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής. Δυστυχώς όμως αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μειωθεί αρκετά και το επίπεδο των παροχών του κοινωνικού κράτους συμβάλλοντας και αυτό στη μείωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών¹⁸.

Παρακάτω παρουσιάζονται στοιχεία από τη βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ ως μια πρώτη εικόνα, για την εξέλιξη των κοινωνικών δαπανών ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα από το 2007 έως και το 2016 προκειμένου να δοθεί μια πρώτη εντύπωση για το πώς το κοινωνικό κράτος επηρεάστηκε από τη κρίση στη χώρα μας.

---

¹⁸ Ρομπόλης Σ., (2013), Οικονομική κρίση και κοινωνικό κράτος, εκδόσεις Επίκεντρο

"2007"	10,36
"2008"	10,23
"2009"	11,92
"2010"	11,3
"2011"	10,9
"2012"	11,31
"2013"	11,18
"2014"	11,59
"2015"	11,72
"2016"	11,58

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (2010-2016)

3.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται μια πρώτη αναφορά στις ευρωπαϊκές χώρες με τη μεγαλύτερη πραγματική οικονομική ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια και ειδικότερα από το 2010 έως και το 2016 προκειμένου μετά να μπορέσει να εξεταστεί το επιμέρους μίγμα της φορολογικής πολιτικής της κάθε χώρας καθώς και το κοινωνικό κράτος της κάθε μιας.

Σε αυτή την ανάλυση ως δείκτης της οικονομικής ανάπτυξης έχει επιλεγεί το κατά κεφαλή πραγματικό ΑΕΠ. Όπως είναι γνωστό ο δείκτης αυτός θεωρείται ως ένας από τους πλέον κατάλληλους για τη μέτρηση της οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας δεδομένου ότι αρχικά δεν επηρεάζεται από το πληθωρισμό και δεύτερον καθώς μας δίνει το προϊόν / εισόδημα το οποίο θα αντιστοιχούσε σε κάθε κάτοικο της χώρας αν φυσικά η διανομή του πλούτου ήταν ίση.

Σίγουρα το κατά κεφαλή πραγματικό ΑΕΠ της κάθε οικονομίας είναι ένας δείκτης ο οποίος παρουσιάζει αρκετά ελαττώματα και στρεβλώσεις όμως είναι ίσως ο πλέον κατάλληλος δείκτης για να μας αποκαλύψει τη διαχρονική οικονομική ανάπτυξη ή μη μιας περιοχής.

Σύμφωνα με τα στοιχεία λοιπόν που προήλθαν από τη βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ οι 5 ευρωπαϊκές οικονομίες με τη μεγαλύτερη συστηματική ανάπτυξη από το 2010 έως και το 2016 είναι οι εξής:

1. Λουξεμβούργο

2. Ιρλανδία
3. Ελβετία
4. Νορβηγία
5. Γερμανία

3.2 Λουξεμβούργο

Η χώρα έχει το προνόμιο να διατηρεί το υψηλότερο στον κόσμο κατά κεφαλήν εισόδημα, ένα από τα καλύτερα παγκοσμίως συστήματα στοιχειώδους και επαγγελματικής εκπαίδευσης, παράλληλα με εξαιρετικά χαμηλό ποσοστό ανεργίας. Χαρακτηριστικό είναι και το γεγονός ότι το Λουξεμβούργο αποτέλεσε την πρώτη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που εκπλήρωσε τις προϋποθέσεις για τη συμμετοχή της στη Νομισματική και Οικονομική Ένωση και την εισαγωγή του ευρώ¹⁹.

Η οικονομία του Λουξεμβούργου βασίζεται κυρίως στις υπηρεσίες, ενώ επιπλέον ένα μεγάλο ποσοστό της οικονομικής δραστηριότητας αφορά στον τραπεζικό τομέα, έναν από τους ισχυρούς πυλώνες στήριξης της ευημερίας του δουκάτου. Άλλη σημαντική οικονομική πρόσοδος προέρχεται από τα πλούσια σιδηρομεταλλεύματα που υπάρχουν στο υπέδαφός του. Τα κοιτάσματα αυτά τροφοδοτούν τις αναπτυγμένες βιομηχανίες, οι περισσότερες των οποίων βρίσκονται στην πρωτεύουσα της χώρας, το Λουξεμβούργο. Υπάρχουν βιομηχανίες μεταλλομηχανουργίας, τροφίμων, χημικών προϊόντων, καπνών κ.ά. Στη βιομηχανική περιοχή της Ες-συρ-Αλζέτ λειτουργούν πολλά εργοστάσια χαλυβουργίας. Σημαντικά εισοδήματα αποφέρει και η εκμετάλλευση των δασών. Από τα γεωργικά προϊόντα σπουδαιότερα είναι τα δημητριακά, οι πατάτες, τα οπωρολαχανικά και τα εξαιρετικής ποιότητας κρασιά,

---

¹⁹ www.wikipedia.org

όμως η συμμετοχή της γεωργίας στο ακαθάριστο εθνικό προϊόν μειώνεται διαρκώς.

Μια άλλη βασική πηγή εισοδήματος είναι και ο τουρισμός.

Η πρωτεύουσα του Λουξεμβούργου αποτελεί την έδρα πολλών διεθνών οικονομικών και πολιτικών οργανισμών, καθώς και μέρους των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, υπηρεσίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, Eurocontrol).

ΕΤΟΣ	ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΕΠ
"2010"	85598
"2011"	91814
"2012"	91527
"2013"	95246
"2014"	101275
"2015"	102554
"2016"	102019

Όπως είναι γνωστό και επιβεβαιώνεται από τα δεδομένα το Λουξεμβούργο είναι το κράτος με το μεγαλύτερο ΑΕΠ ανά κάτοικο στην Ευρώπη. Εδώ πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι την ώρα που άλλες ευρωπαϊκές οικονομίες ταλανίζονταν σε μεγάλο βαθμό από τη παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση η οικονομία του Λουξεμβούργου αντιμετώπισε μηδαμινά προβλήματα και έως το 2016 αναπτυσσόταν συνεχώς άλλοτε με γοργούς και άλλοτε με πιο αργούς ρυθμούς.

3.3 Ιρλανδία

Η αγροτική οικονομία της Ιρλανδικής Δημοκρατίας τα τελευταία χρόνια μετατράπηκε σε μια οικονομία με κύριους άξονες το εμπόριο, τις επενδύσεις, τη βιομηχανία και τον ορυκτό πλούτο. Κύριο ρόλο στην ανάπτυξή της παίζουν οι εξαγωγές, αλλά επωφελείται και από την άνοδο των καταναλωτικών εξόδων, των κατασκευών και των επιχειρηματικών επενδύσεων. Στα χαρτιά, η χώρα είναι ο μεγαλύτερος

εξαγωγέας υπηρεσιών και προϊόντων λογισμικού, ωστόσο στην πραγματικότητα πολλά προϊόντα, κυρίως μουσικής, περνούν μέσα από τη χώρα για να αποφύγουν τους φόρους από αγαθά πνευματικής ιδιοκτησίας²⁰.

Από την πλευρά της κυβέρνησης τα τελευταία δέκα χρόνια έχουν γίνει προσπάθειες να αντιμετωπιστούν ο πληθωρισμός, η υψηλή φορολογία, η καταξόδευση δημόσιου χρήματος, η απουσία ξένων επενδύσεων και οι χαμηλές εργασιακές δεξιότητες.

Τον Ιανουάριο του 1999 η χώρα μπήκε στην Ευρωζώνη, εγκαταλείποντας την ιρλανδική λίρα.

Το προσδόκιμο ζωής στο σύνολο του πληθυσμού ήταν σύμφωνα με εκτιμήσεις του 2015 τα 80,68 χρόνια (78,39 χρόνια οι άνδρες και 83,11 οι γυναίκες).

Ωστόσο, το 10% του πληθυσμού της Ιρλανδίας ζει κάτω από τα όρια της φτώχειας. Σύμφωνα με στοιχεία της UNICEF, η Ιρλανδία έχει το έκτο μεγαλύτερο ποσοστό παιδικής φτώχειας (16,8%) στον ανεπτυγμένο κόσμο.

Το 2010 η χώρα ήρθε αντιμέτωπη με την παγκόσμια οικονομική κρίση. Οι υπουργοί Οικονομικών της ΕΕ ενέκριναν στις 21 Νοεμβρίου 2010 τριετές πρόγραμμα, ύψους σχεδόν 90 δισ. ευρώ, για οικονομική στήριξη της Ιρλανδίας έπειτα από αίτημα της ίδιας της χώρας για ένταξη στον μηχανισμό στήριξης.

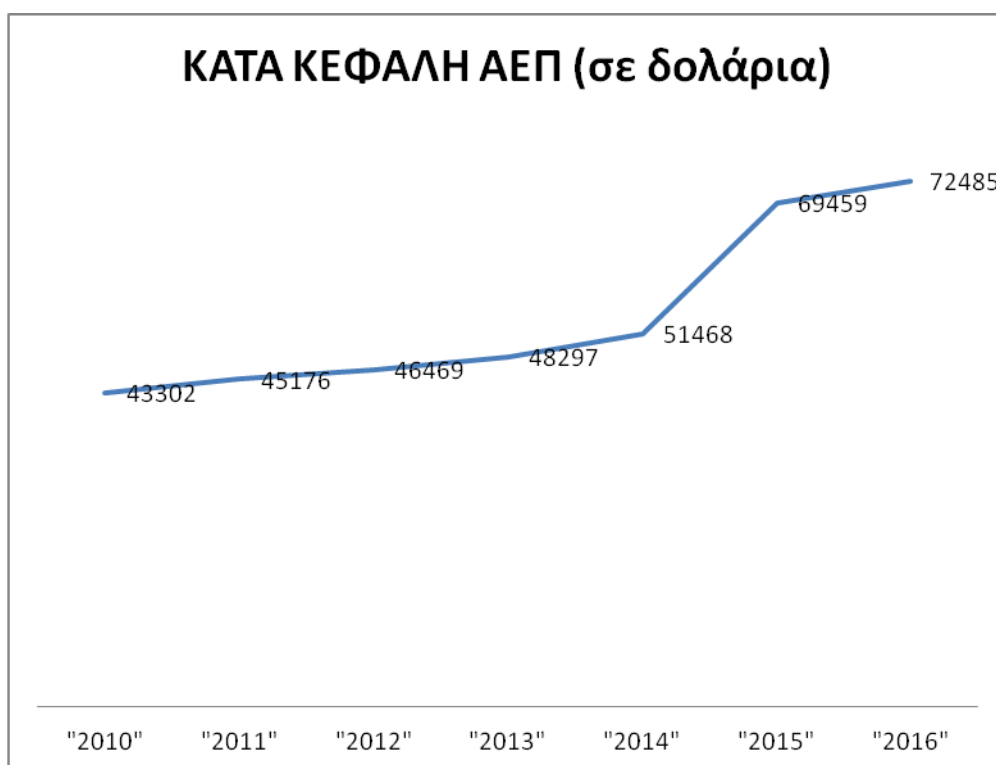
Ουσιαστικά το πρόβλημα της Ιρλανδίας δεν ήταν τόσο οικονομικό όσο χρηματοπιστωτικό καθώς το τραπεζικό σύστημα της χώρας αντιμετώπισε πρόβλημα με τη έλευση της παγκόσμιας κρίσης. Ο λόγος ήταν ότι στην Ιρλανδία είχαν συμβεί μεγάλες άμεσες ξένες επενδύσεις από τις ΗΠΑ. Έτσι όταν ξέσπασε η κρίση οι αμερικανικές τράπεζες οι οποίες και είχαν επενδύσει πολλά κεφάλαια στην ιρλανδική

---

²⁰ www.wikipedia.org

οικονομία ξεκίνησαν μαζικά να αποσύρουν τα κεφάλαια τους. Το γεγονός αυτό προκάλεσε σοκ στο τραπεζικό σύστημα της χώρας και έτσι ζητήθηκε η βοήθεια του ΔΝΤ ώστε να μην καταρρεύσουν οι τράπεζες και μαζί η οικονομία της χώρας.

ΕΤΟΣ	ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΕΠ
"2010"	43302
"2011"	45176
"2012"	46469
"2013"	48297
"2014"	51468
"2015"	69459
"2016"	72485

Όπως μπορούμε να δούμε και από το παραπάνω διάγραμμα η Ιρλανδία ή αλλιώς ο «κέλτικός τίγρης» άφησε πίσω της πολύ σύντομα τη δύσκολη οικονομική κατάσταση

του 2010 και σήμερα αναδεικνύεται μια από κορυφαίες χώρες σε οικονομική ανάπτυξη στην ΕΕ έχοντας κάνει πραγματικά άλματα οικονομικής ανάπτυξης ειδικά από το 2014 και μετά.

3.4 Ελβετία

Η Ελβετία έχει σταθερά, ακμάζουσα και υψηλής τεχνολογίας οικονομία. Το 2011, κατατάχθηκε ως η πλουσιότερη κατά κεφαλή χώρα (με τον όρο πλούτο να περιλαμβάνει τόσο οικονομικά και μη οικονομικά περιουσιακά στοιχεία). Είναι η 19η μεγαλύτερη οικονομία με βάση το ονομαστικό ΑΕΠ και 36η μεγαλύτερη με βάση την αξία σε μονάδες αγοραστικής δύναμης. Είναι ο 12ος μεγαλύτερος εξαγωγέας παρά το μικρό της μέγεθος. Η Ελβετία έχει την υψηλότερη ευρωπαϊκή ταξινόμηση στο Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας το 2010, ενώ υπάρχει μεγάλη κάλυψη από τις δημόσιες υπηρεσίες. Το ονομαστικό κατά κεφαλή ΑΕΠ είναι υψηλότερο από αυτό άλλων μεγάλων Ευρωπαϊκών οικονομιών και της Ιαπωνίας. Αν προσαρμοστεί με βάση την ισοτιμία αγοραστικής δύναμης, η Ελβετία έχει το 8ο μεγαλύτερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, σύμφωνα με την Παγκόσμιο Τράπεζα και το ΔΝΤ, ενώ η CIA την κατατάσσει 15η.

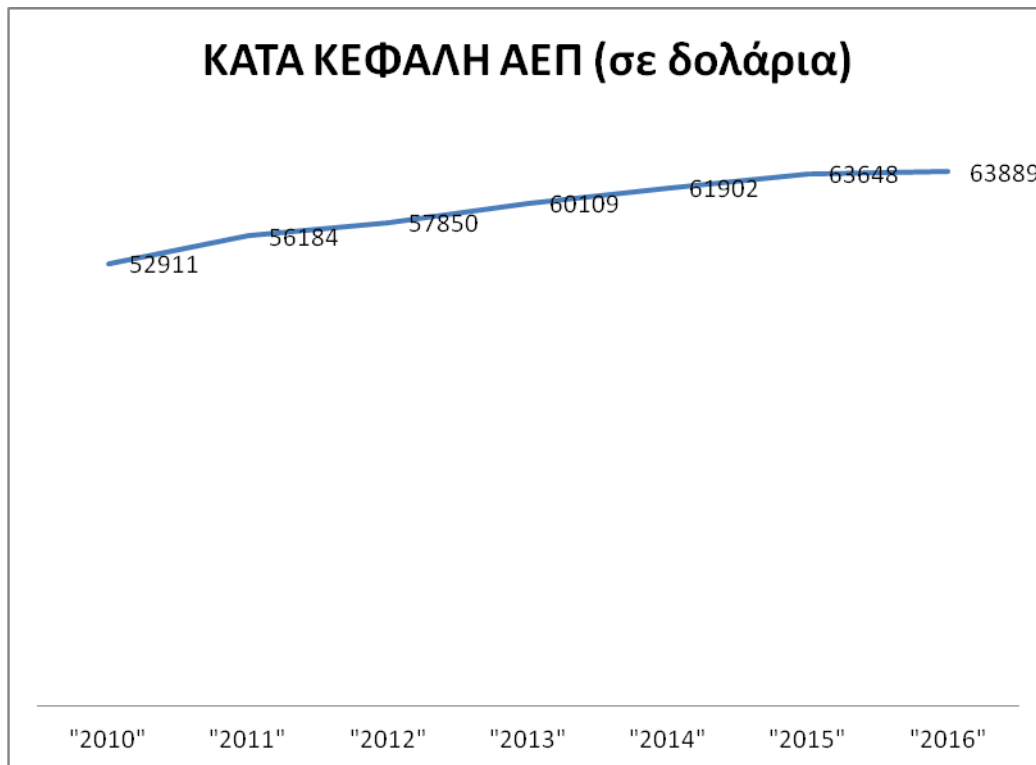
Η Παγκόσμια Αναφορά ανταγωνιστικότητας του Παγκοσμίου Οικονομικού Φόρουμ κατατάσσει προς το παρόν την Ελβετική οικονομία ως την πιο ανταγωνιστική στο κόσμο, ενώ χαρακτηρίζεται ως η πιο καινοτόμος χώρα στην Ευρώπη από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για το περισσότερο από τον 20ο αιώνα, η Ελβετία ήταν η πλουσιότερη χώρα στην Ευρώπη με μεγάλη διαφορά. Το 2007, το ακαθάριστο διάμεσο εισόδημα του νοικοκυριού στην Ελβετία εκτιμήθηκε σε 137.094 δολάρια ΗΠΑ σε ισοτιμία αγοραστικής δύναμης, ενώ το διάμεσο εισόδημα ήταν 95.824 δολάρια ΗΠΑ.

Η οικονομία της χώρας αναπτύσσεται γύρω από τρεις πόλους: τη βιομηχανία, τον τουρισμό και το εμπόριο. Λόγω του εδάφους και του κλίματος, η Ελβετία δεν μπόρεσε να αναπτύξει σε ικανοποιητικό βαθμό τη γεωργία της. Τα κυριότερα γεωργικά της προϊόντα είναι το σιτάρι, το κριθάρι, η βρώμη, οι πατάτες, τα ζαχαρότευτλα και λίγα φρούτα και λαχανικά. Αντίθετα η κτηνοτροφία της, ευνοημένη από το κλίμα αλλά και τη συστηματική και επιστημονική προσπάθεια των Ελβετών, είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένη²¹.

ΕΤΟΣ	ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΕΠ
"2010"	52911
"2011"	56184
"2012"	57850
"2013"	60109
"2014"	61902
"2015"	63648
"2016"	63889

---

²¹ www.wikipedia.org

Είναι επομένως εύκολα αντιληπτό ότι η Ελβετία είναι μια ευρωπαϊκή χώρα με σταθερή οικονομική ανάπτυξη. Όπως μπορούμε εύκολα να δούμε το ΑΕΠ ανά κάτοικο είναι διαχρονικά σε υψηλά επίπεδα ενώ από το 2010 έως και το 2016 αυξάνεται σταθερά.

3.5 Νορβηγία

Η Νορβηγική οικονομία είναι μία ιδιαίτερα επιτυχημένη μορφή μεικτής οικονομίας με το κράτος να ελέγχει κάποιους ζωτικούς τομείς. Η οικονομική ανάπτυξη της χώρας κορυφώθηκε το 2000 με ποσοστό ανάπτυξης 2.7%, σε σχέση με το 0.8% του 1999 και το 1.3% του 2001. Τη χρονιά εκείνη (2000) η κυβέρνηση της χώρας προχώρησε σε μερική ιδιωτικοποίηση της κρατικής εταιρίας πετρελαίου (Στατόιλ) διατηρώντας το 67% των μετοχών της εταιρίας που διαχειρίζεται το Υπουργείο Πετρελαίου και Ενέργειας της χώρας.

Ο τομέας του πετρελαίου και του φυσικού αερίου είναι ο σημαντικότερος της νορβηγικής οικονομίας, αφού το 1999 απέφερε το 35% των εξαγωγών. Τη χρονιά εκείνη, μάλιστα, μόνο η Σαουδική Αραβία και η Ρωσία εξήγαγαν περισσότερο πετρέλαιο. Η χώρα διαθέτει άφθονους και άλλους φυσικούς πόρους όπως δάση και ορυκτά.

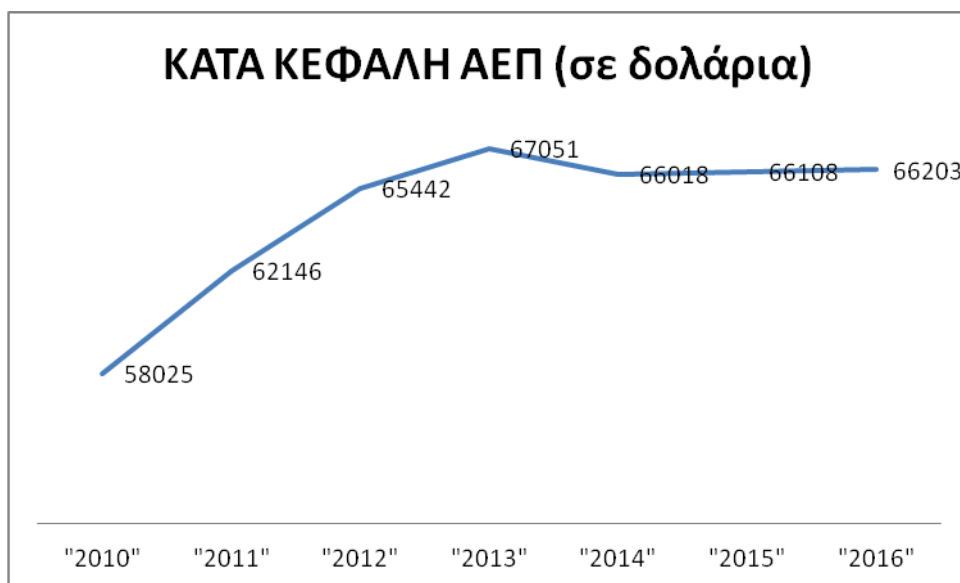
Σημαντικό τμήμα του πληθυσμού ασχολείται και με την αλιεία, π.χ. του βακαλάου και σολομού. Οι Νορβηγοί αποφάσισαν να μείνουν έξω από την Ε.Ο.Κ. και έξω από την Ευρωπαϊκή Ένωση με δημοψηφίσματα το 1972 και το 1994 αντίστοιχα. Πάντως η Νορβηγία, όπως και η Ισλανδία και το Λίχτενσταϊν, συμμετέχει στην κοινή αγορά μέσω της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ζώνης²².

Οι κάτοικοι της χώρας έχουν, κατά πολλούς, το υψηλότερο επίπεδο διαβίωσης σε όλο τον κόσμο, σε μεγάλο βαθμό χάρη στο πετρέλαιο. Ωστόσο, ο φυσικός αυτός πόρος πρόκειται να εξαντληθεί σε μερικές δεκαετίες. Προκειμένου να αμβλυνθούν οι συνέπειες του γεγονότος αυτού στο μέλλον, μεγάλα ποσά από τα κέρδη από το πετρέλαιο επενδύονται από κρατικούς φορείς στο εξωτερικό.

ΕΤΟΣ	ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΕΠ
"2010"	58025
"2011"	62146
"2012"	65442
"2013"	67051
"2014"	66018
"2015"	66108
"2016"	66203

---

²² www.wikipedia.org

Όπως προκύπτει το κατά κεφαλή ΑΕΠ στη Νορβηγία αυξάνεται διαρκώς από το 2010 έως και το 2016. Ειδικότερα, η αύξηση του δείκτη αυτού είναι θεαματική από το 2010 έως και το 2014 ενώ αυξάνεται επίσης αλλά με πιο αργούς ρυθμούς και τα επόμενα χρόνια.

3.6 Γερμανία

Η οικονομία της Γερμανίας βασίζεται κυρίως στον βιομηχανικό τομέα και στον τομέα παροχής υπηρεσιών. Ενώ μεγάλες εκτάσεις της χώρας καταλαμβάνονται από αγροτικές καλλιέργειες, μόνο το 2-3% του πληθυσμού ασχολείται με τον τομέα αυτό, λόγω της μηχανοποίησης των καλλιεργειών. Με ΑΕΠ 2.714.418 εκατομμυρίων δολαρίων (2005), η Γερμανία αποτελεί την μεγαλύτερη εθνική οικονομία στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την τρίτη μεγαλύτερη παγκοσμίως. Εκτός αυτού, ήταν η μεγαλύτερη εξαγωγός χώρα του κόσμου από το 2003 έως το 2008. Το 2011 παραμένει ο δεύτερος μεγαλύτερος εξαγωγέας.

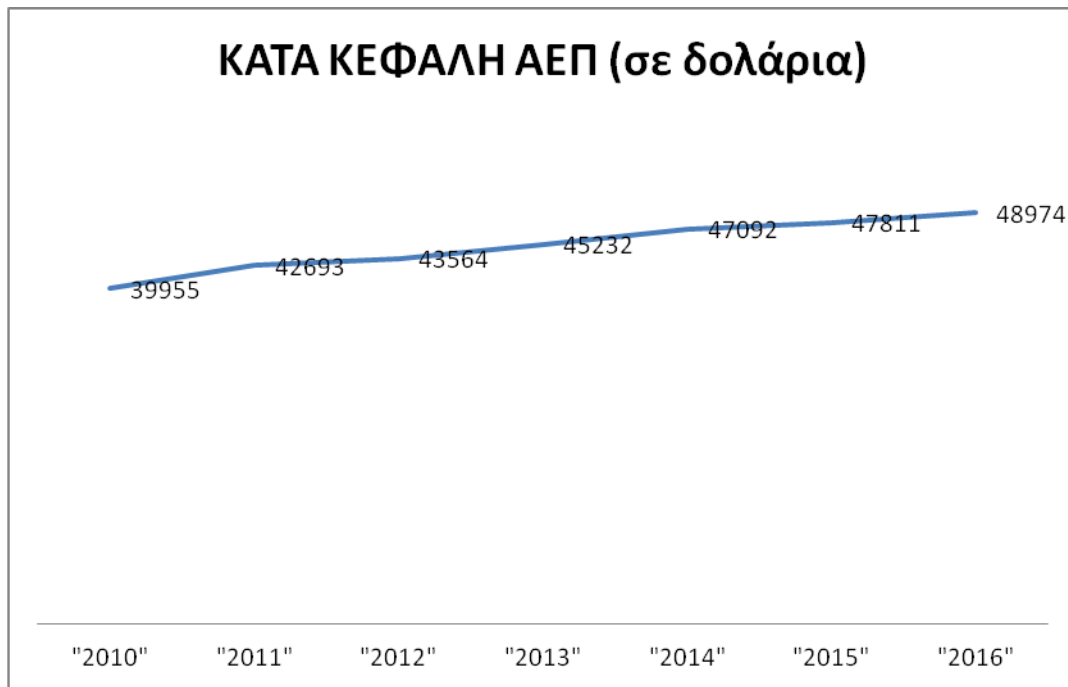
Όσον αφορά το βιοτικό επίπεδο, η Γερμανία είναι, βάσει Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης (Human Development Index), 19η στον κόσμο, ενώ η World Bank Group εκτιμά την ευημερία ανά κάτοικο ως την 5η μεγαλύτερη στον κόσμο, μετά από Ελβετία, Δανία, Σουηδία και ΗΠΑ. Το υψηλό βιοτικό επίπεδο συνοδεύεται με ιδιαίτερα χαμηλή φοροδιαφυγή και χαμηλό επίπεδο διαφθοράς.

Ως προς την οικονομική ανάπτυξη υπάρχουν μεγάλες τοπικές διαφορές, ο νότος τις Γερμανίας με τα κρατίδια Βάδη-Βυρτεμβέργη, Βαυαρία και Έσση θεωρείται πλουσιότερος από τον βορρά. Η οικονομία του νότου στηριζόταν το πλείστον σε μικρότερες βιομηχανίες από περισσότερους τομείς²³.

ΕΤΟΣ	ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΕΠ
"2010"	39955
"2011"	42693
"2012"	43564
"2013"	45232
"2014"	47092
"2015"	47811
"2016"	48974

---

²³ www.wikipedia.org

Τέλος, μια από τις «ευνοημένες» χώρες της οικονομικής κρίσης είναι και η Γερμανία. Η Γερμανία παρά την οικονομική κρίση που έπληξε την Ευρώπη συνολικά κατόρθωσε να διατηρήσει το κατά κεφαλή ΑΕΠ της σε αρκετά υψηλά επίπεδα. Ειδικότερα για την εξεταζόμενη περίοδο 2010 – 2016 όπως προκύπτει και από το παραπάνω διάγραμμα η γερμανική οικονομία κατόρθωσε να διατηρήσει και να αυξήσει σε ικανοποιητικό βαθμό το ΑΕΠ ανά κάτοικο γεγονός το οποίο την αναδεικνύει ως μια διαχρονικά μια από τις πιο ισχυρές οικονομίες της ευρωζώνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΜΕ ΣΤΑΘΕΡΑ ΥΨΗΛΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Διάφορες προηγούμενες έρευνες έχουν απαριθμήσει μια ευρεία ποικιλία τρόπων με τους οποίους η φορολογική δομή μπορεί να επηρεάζει τα ποσοστά οικονομικής ανάπτυξης. Σε αυτή την ενότητα, συνοψίζουμε αυτές τις επιπτώσεις, εστιάζοντας με τη σειρά του σε συγκεκριμένα υποσύνολα αυτής της βιβλιογραφίας. Δεδομένου ότι ο στόχος εδώ είναι παρακινήσει την εμπειρική έρευνα εστιάζουμε σε εκείνα τα αποτελέσματα που μπορούν να μετρηθούν δεδομένων των περιορισμένων πληροφοριών που έχουμε σχετικά με τις φορολογικές δομές σε ένα μεγάλο σύνολο ομάδων δεδομένων χωρών²⁴.

4.1 Φόροι και συσσώρευση πόρων

Σε ένα νεοκλασικό σκηνικό, η ανάπτυξη εξαρτάται απλώς από τη συσσώρευση φυσικών πόρων και ανθρώπινο κεφάλαιο. Μακροπρόθεσμα, οποιαδήποτε δεδομένη φορολογική διάρθρωση δημιουργεί ένα κεφάλαιο ισορροπίας προς την εργασιακή αναλογία και το επίπεδο ισορροπίας της εκπαίδευσης ανά εργαζόμενο. Οποιαδήποτε περαιτέρω αύξηση στο ποσοστό ανά κάτοικο η παραγωγή προκύπτει απλώς από εξωγενή ρυθμό τεχνικών αλλαγών. Θα έπρεπε να υπάρχει μια μόνιμη επίδραση της φορολογικής δομής στον ρυθμό ανάπτυξης στην κατά κεφαλήν παραγωγή,

---

²⁴ Lee, Young, Azfar, Omar, (2001), Does Corruption Delay Trade Reform? Mimeo

ανεξάρτητα του μεγέθους των εσφαλμένων κατανομών που δημιουργούνται από τη φορολογική δομή.

Ωστόσο, οι αλλαγές στη φορολογική πολιτική μπορούν να προκαλέσουν αλλαγές στις τιμές ισορροπίας, δημιουργώντας μεταβατικά αποτελέσματα ανάπτυξης. Αυτές οι μεταβατικές περιόδους μπορούν να μετρηθούν σε δεκαετίες. Ωστόσο, η αύξηση των ετών εκπαίδευσης που επέλεξαν οι νεοεισερχόμενοι στο εργατικό δυναμικό, για παράδειγμα, θα έχει αλλάξει πλήρως τη μέση εκπαίδευση για το εργατικό δυναμικό στο σύνολό του μόνο αφού οι πρώτοι που εισέρχονται μετά την αλλαγή πολιτικής έχουν συμπληρώσει την ηλικία συνταξιοδότησης.

4.2 Φόροι και ενδογενής ανάπτυξη

Η πιο πρόσφατη βιβλιογραφία για την ενδογενή ανάπτυξη παρέχει πρότυπα μοντέλα μόνιμα ακόμη και με μια σταθερή φορολογική διάρθρωση, εξαιτίας των εξωτερικών παραγόντων που παράγονται μέσω της συσσώρευσης φυσικού ή ανθρώπινου κεφαλαίου. Παρότι οι επιπτώσεις στην ανάπτυξη μπορεί να είναι μόνιμες, το βασικό ζήτημα παραμένουν τα σημερινά κίνητρα για επενδύσεις σε φυσικό ή ανθρώπινο κεφάλαιο.

Σε περιόδους μεγαλύτερων κινήτρων, οι ρυθμοί ανάπτυξης πρέπει να είναι ταχύτεροι. Δεν θα χρησιμοποιήσουμε μια αρκετή χρονική περίοδο για να κρίνει αν οι επιπτώσεις στην ανάπτυξη θα πεθάνουν μετά από αρκετές δεκαετίες (όπως στο νεοκλασικό μοντέλο) ή είναι μόνιμες, όπως και σε ενδογενή ανάπτυξη σύνθεση.

4.3 Φόροι και ποσοστά τεχνικών αλλαγών

Πολύ νωρίτερα από αυτή την ενδογενή βιβλιογραφία ανάπτυξης, τόνισε ο Schumpeter (1942)²⁵ το ρόλο της επιχειρηματικής δραστηριότητας στη δημιουργία νέων ιδεών που αυξάνουν την παραγωγικότητα. Εδώ, οι επενδύσεις σε φυσικό ή ανθρώπινο κεφάλαιο δημιουργούν ενδογενώς ανάπτυξη καθώς και οι επενδύσεις των επιχειρηματιών στη δημιουργία νέων ιδεών δημιουργούν ανάπτυξη.

Επίσης ένα κρίσιμο ερώτημα είναι πώς επηρεάζει η φορολογική διάρθρωση το ρυθμό της επιχειρηματικής δραστηριότητας και, συνεπώς, το ποσοστό του

δημιουργία νέων ιδεών;

Υπάρχει τώρα μια πρόσφατη βιβλιογραφία που διερευνά αυτή την ερώτηση και είναι το άρθρο των Cullen και Gordon (2002)²⁶ το οποίο παρέχει την πιο γενική ανάλυση μέχρι στιγμής και δείχνει ότι υπάρχουν διάφορες πιθανές διαδρομές μέσω των οποίων οι φόροι μπορούν να επηρεάσουν το ποσό της ανάληψης των επιχειρηματικών κινδύνων. Αρχικά, υπάρχει φορολογική ενθάρρυνση για να είναι κάποιος αυτοαπασχολούμενος όταν ο πραγματικός φορολογικός συντελεστής για το εισόδημα των επιχειρήσεων είναι μικρότερος από τον φορολογικό συντελεστή για τους μισθούς και εισοδημάτων μισθών. Αυτό θα συνέβαινε στο βαθμό που ο συντελεστής φόρου εταιρειών είναι χαμηλότερος των περιθωρίων προσωπικών φορολογικών συντελεστών.

Η ανάληψη κινδύνου επηρεάζεται από τη φορολογική διάρθρωση στο βαθμό που τα κέρδη και οι ζημιές φορολογούνται με διαφορετικούς οριακούς φορολογικούς

---

²⁵ Schumpeter, Joseph (1942), *Capitalism, Socialism, and Democracy*. Harper, New York.

²⁶ Cullen, Julie Berry, Roger H. Gordon (2002). *Taxes and Entrepreneurial Activity: Theory and Evidence for the U.S.*, QNBER Working Paper No. 9015

συντελεστές. Εάν οι επιχειρηματίες μπορούν να αλλάξουν την οργανωτική μορφή του των επιχειρήσεων τους εκ των υστέρων, ή τουλάχιστον να μετατοπίζουν τα έσοδα και τις ζημίες με ευελιξία μεταξύ των εταιρειών και την προσωπική φορολογική βάση, τότε οποιαδήποτε διαφορά μεταξύ των συντελεστών του φόρου προσώπων και των εταιρειών δημιουργεί επιδότηση για την ανάληψη κινδύνων. Ειδικότερα, όταν οι προσωπικοί φορολογικοί συντελεστές είναι μεγαλύτεροι από τους αντίστοιχους εταιρικούς οι επιχειρηματίες πρέπει να αναφέρουν τυχόν ζημίες ως μη εμπορικές ζημίες και οποιεσδήποτε τα κέρδη ως εταιρικό εισόδημα, αντιμετωπίζοντας έτσι επιδότηση για την ανάληψη κινδύνων στο βαθμό που το ο συντελεστής του φόρου εταιρειών είναι χαμηλότερος από τους φορολογικούς συντελεστές

Όπως τονίστηκε από τους Gentry και Hubbard (2000)²⁷, στο βαθμό που οι επιχειρήσεις πάντα παραμένουν μη εταιρικές, τότε αποθαρρύνεται η ανάληψη κινδύνων στο βαθμό που ο φόρος προσωπικών εισοδημάτων είναι προοδευτικός. Εδώ, οι απώλειες ωθούν τον επιχειρηματία σε χαμηλή φορολογική κλίμακα, εξοικονομώντας λίγα σε φόρους, ενώ τα κέρδη ωθούν τον επιχειρηματία σε ένα υψηλό οριακό φορολογικό επίπεδο. Τελικά, εάν οι συντελεστές που αφορούν το μη-συντελεστή υποδηλώνουν ότι η επιχείρηση θα πρέπει πάντα να είναι εταιρική, τότε η συμψηφιστική ζημία οι διατάξεις στον εταιρικό φόρο καθίστανται καθοριστικές. Δεδομένου ότι δεν υπάρχει απώλεια αντιστάθμισης, όσο υψηλότερη είναι η εταιρικός φορολογικός συντελεστής, τόσο μεγαλύτερη είναι η καθαρή αποθάρρυνση της ανάληψης κινδύνου.

Ένα άλλο φορολογικό πλεονέκτημα της επιχειρηματικής δραστηριότητας είναι ότι η φοροδιαφυγή είναι πολύ ευκολότερη των αυτοαπασχολουμένων συγκριτικά με τους

---

²⁷ Gentry, William M., Hubbard, R. Glenn (2000), Tax Policy and Entry into Entrepreneurship, mimeo

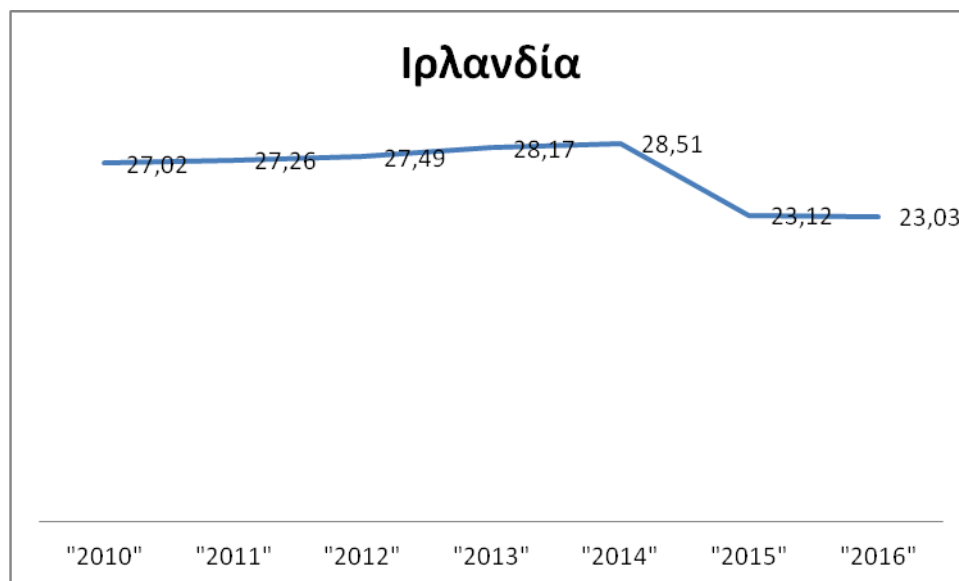
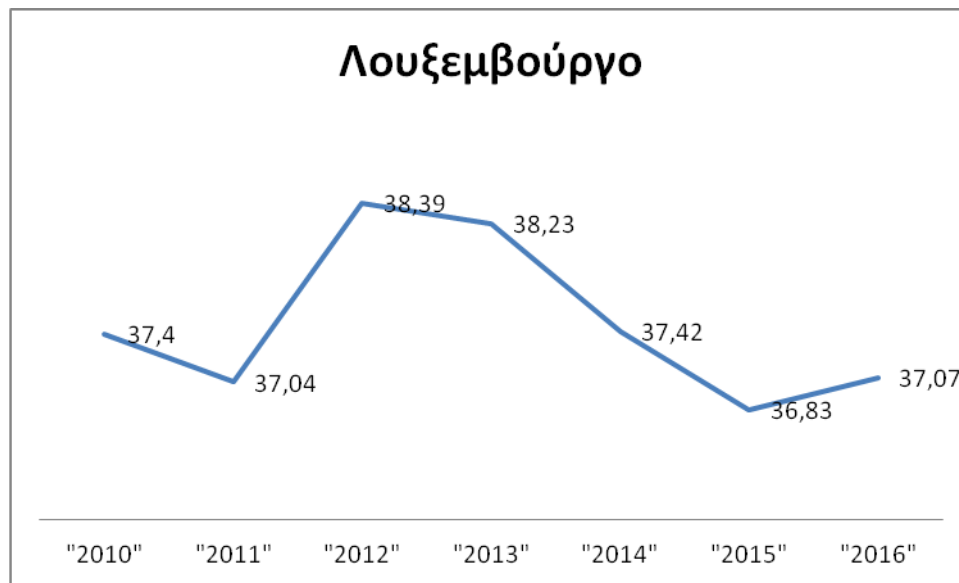
εργαζομένους. Αυτό αποτελεί έναν ακόμη λόγο για τον οποίο οι φορολογικοί συντελεστές, επηρεάζουν τους εργαζομένους πολύ περισσότερο από τους αυτοαπασχολούμενους, μπορούν να ενθαρρύνουν επιχειρηματική δραστηριότητα.

Όταν οι επιχειρηματίες αποτρέπουν τον κίνδυνο, οι φόροι παρέχουν επίσης τον καταμερισμό κινδύνων με τη κυβέρνηση. Εάν οι χρηματοπιστωτικές αγορές δεν είναι αποτελεσματικές για την αποτελεσματική κατανομή των κινδύνων, τουλάχιστον για τις μικρές επιχειρήσεις, τότε η επιχειρηματική δραστηριότητα μπορεί να είναι μια αυξανόμενη λειτουργία του συνόλου των αποτελεσματικών φορολογικών συντελεστών.

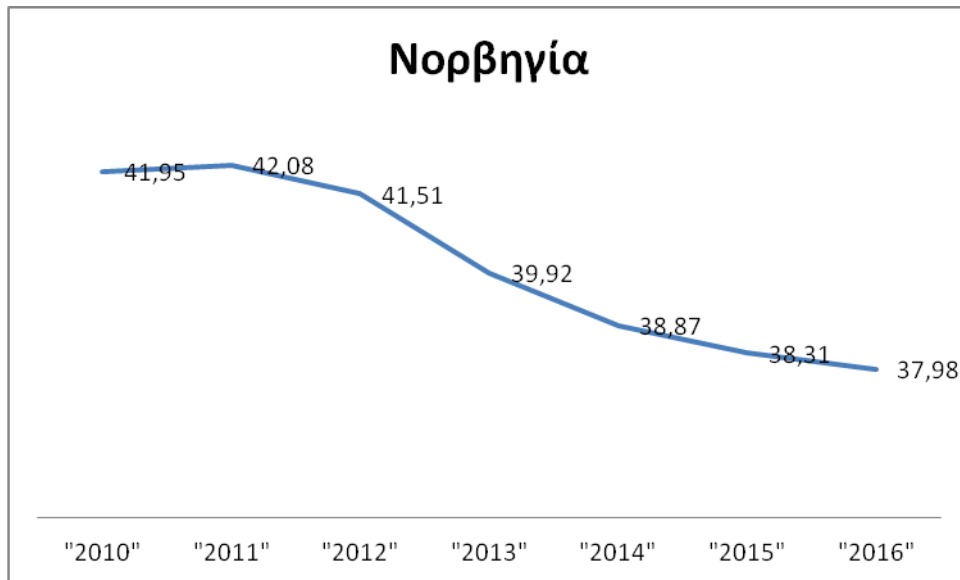
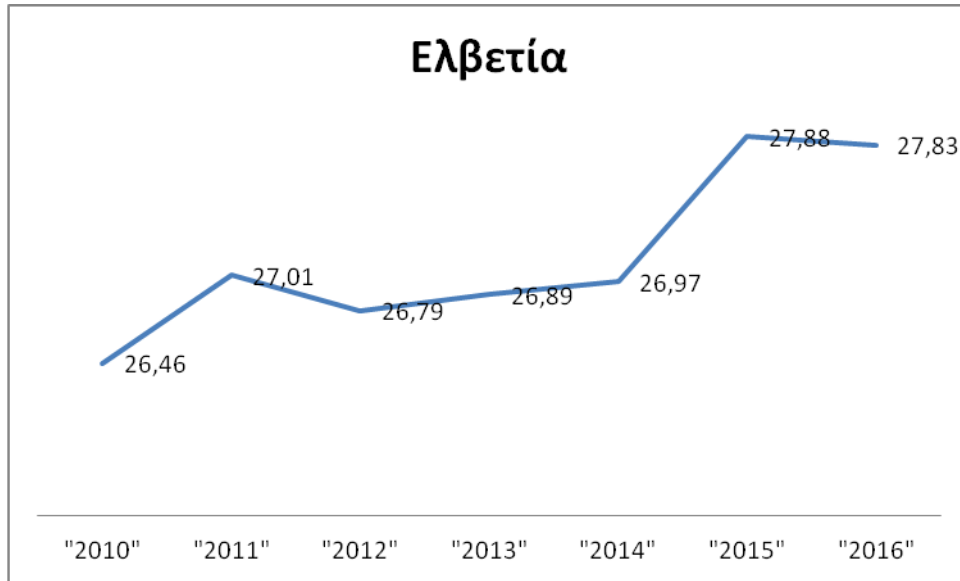
Δεν έχει γίνει καμία αναφορά στους φόρους προστιθέμενης αξίας μέχρι στιγμής. Θεωρητικά, ο ΦΠΑ είναι αναλογικός φόρος επί της καθαρής παραγωγής, οπότε πρέπει να είναι ουδέτερη από τα παραπάνω επιχειρήματα. Ωστόσο, στη πράξη μια επιχείρηση με αρνητική προστιθέμενη αξία, λόγω ενός ανεπιτυχούς έργου, θα δυσκολεύεται να λάβει τις σιωπηρές φορολογικές εκπτώσεις από την κυβέρνηση. Στο βαθμό που πάντα δεν υφίσταται στην πράξη καμία αντιστάθμιση ζημιών βάσει του ΦΠΑ, έτσι ώστε να φορολογούνται ευνοϊκά αποτελέσματα

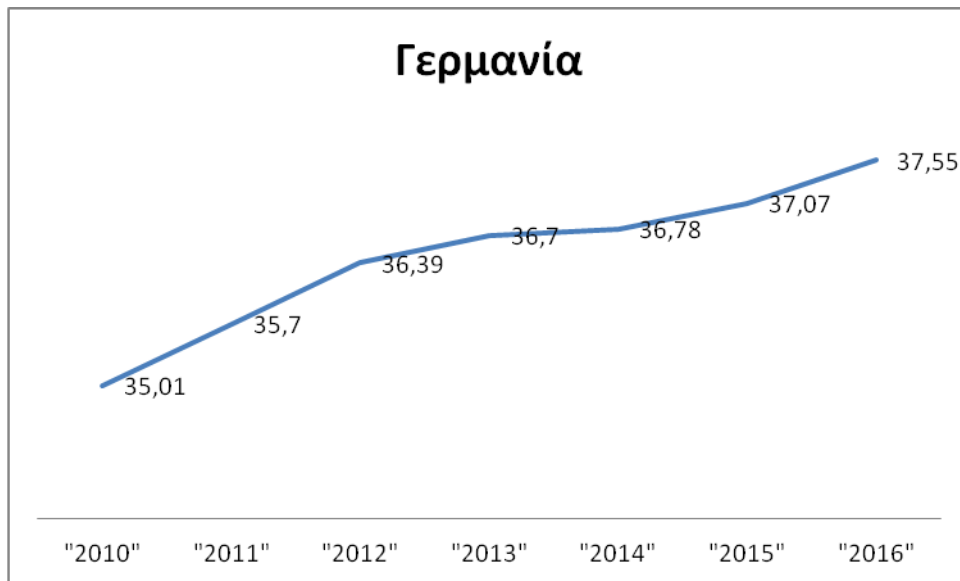
Τέλος, τα δυσμενή αποτελέσματα δεν εξοικονομούν φόρους και επομένως θα πρέπει επίσης να υπάρξει υψηλότερος συντελεστής ΦΠΑ αποθαρρύνει την ανάληψη κινδύνων.

4.4 Φόροι επί των εσόδων (% ΑΕΠ)

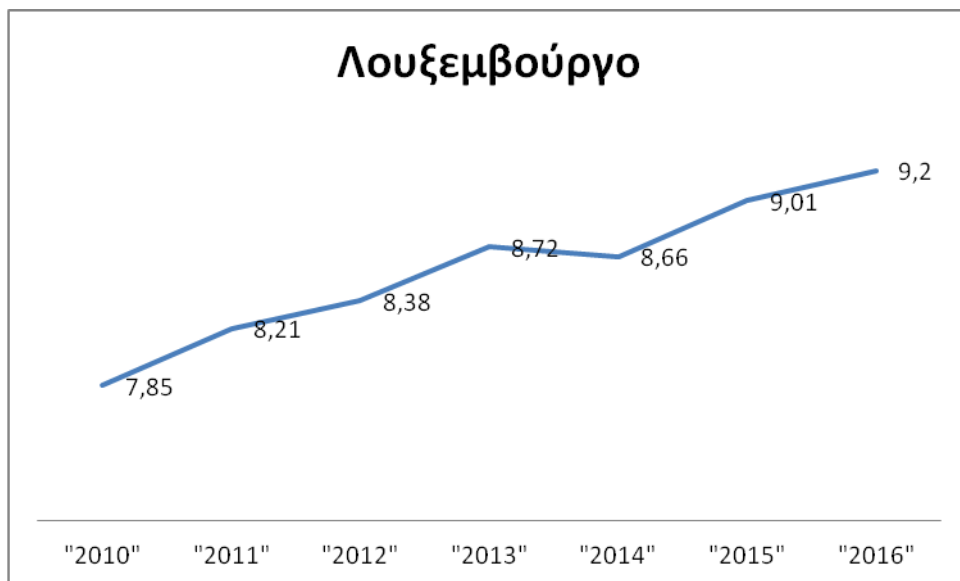

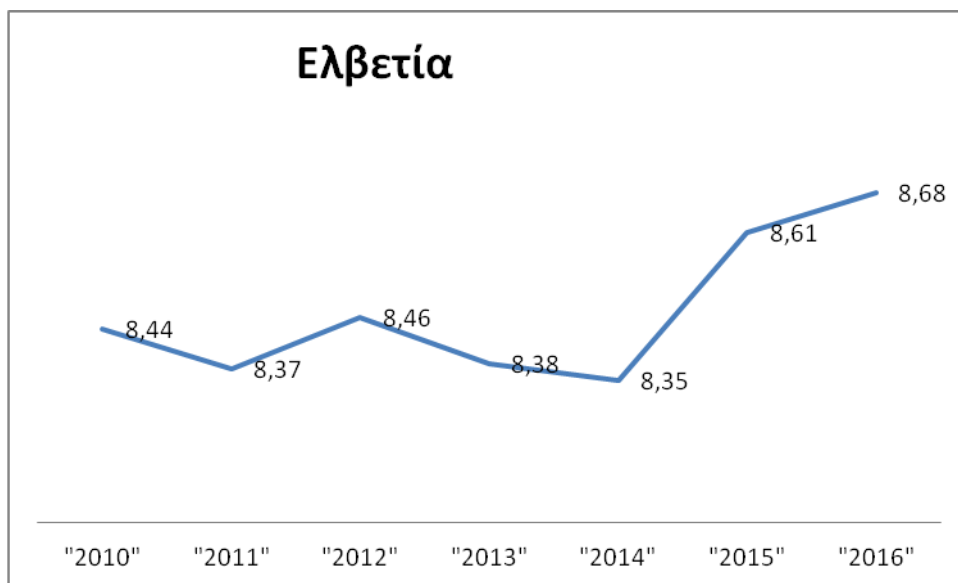
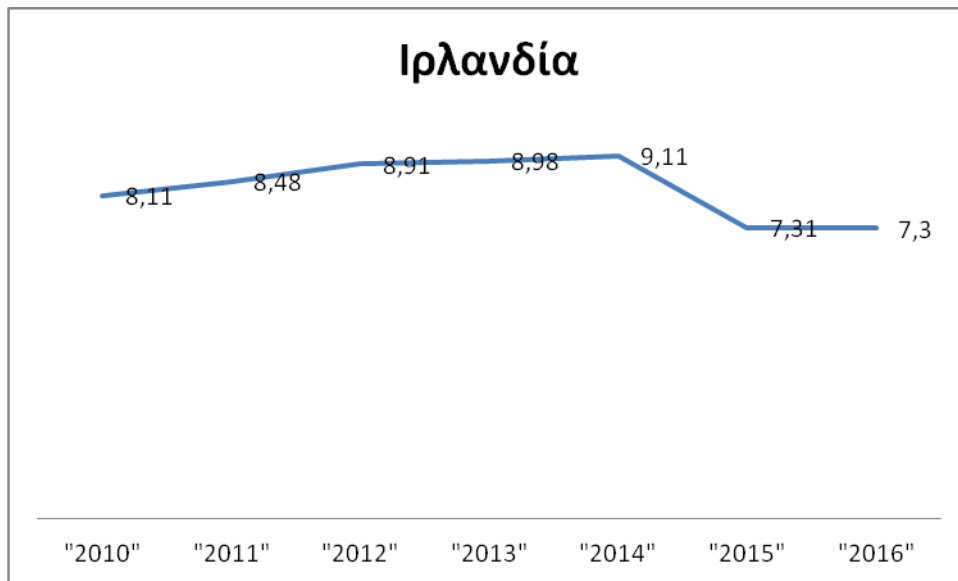

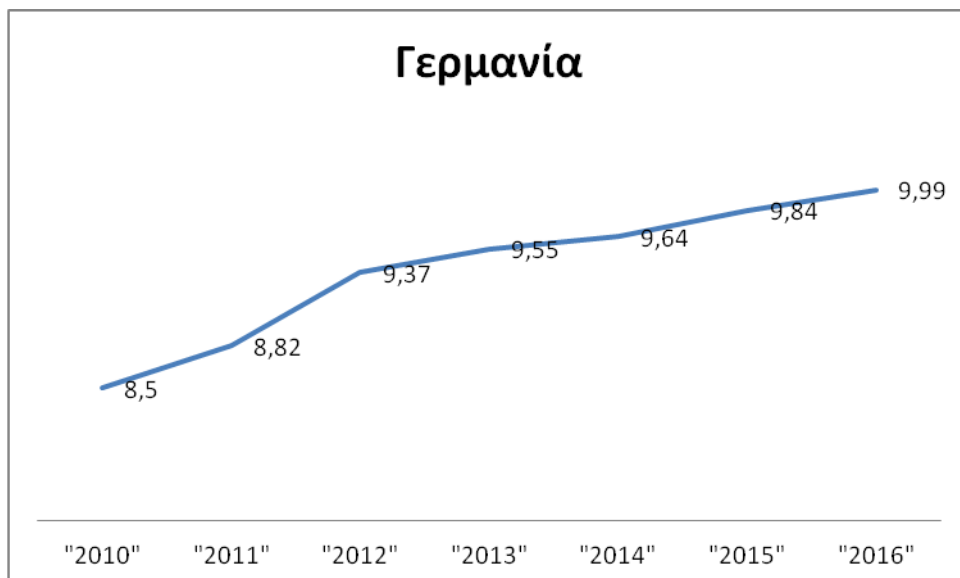
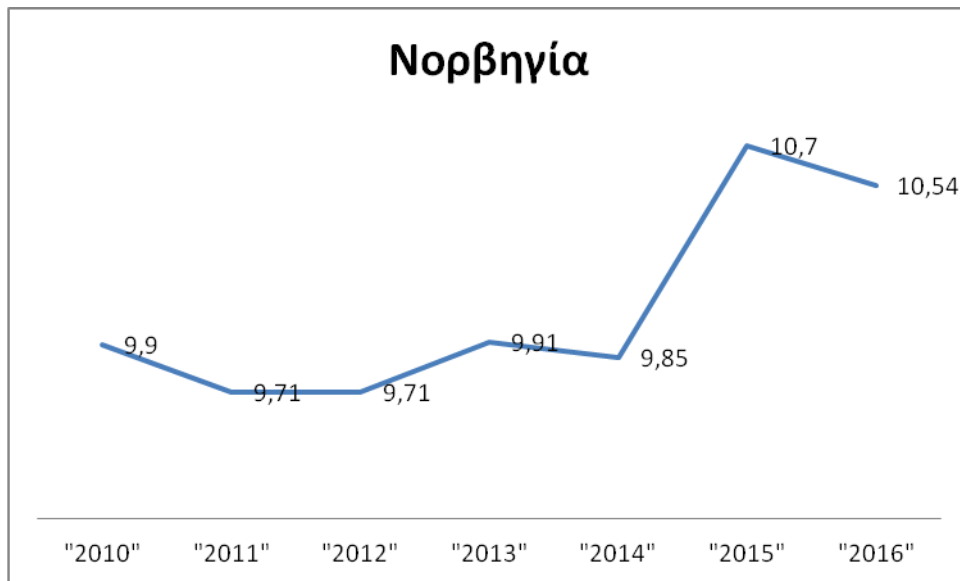

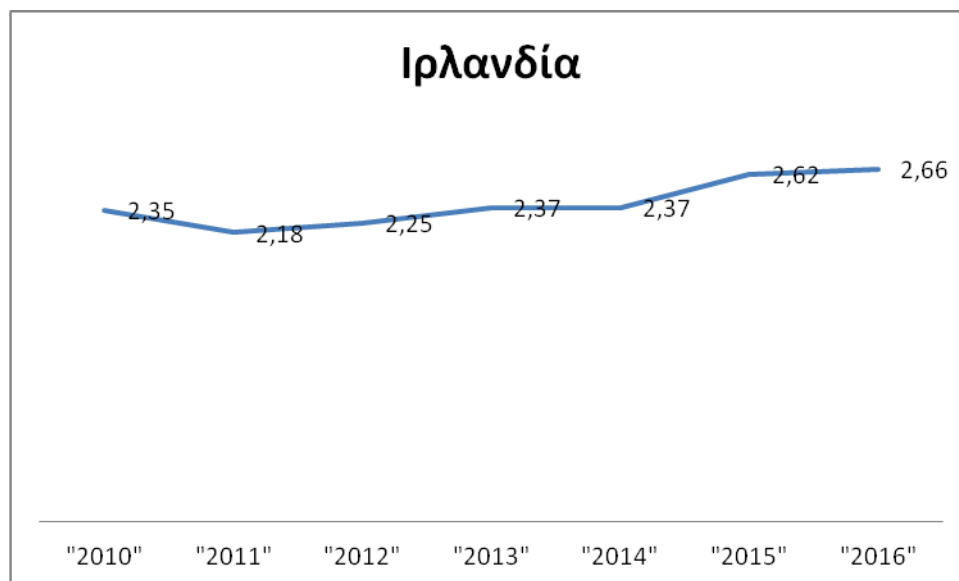
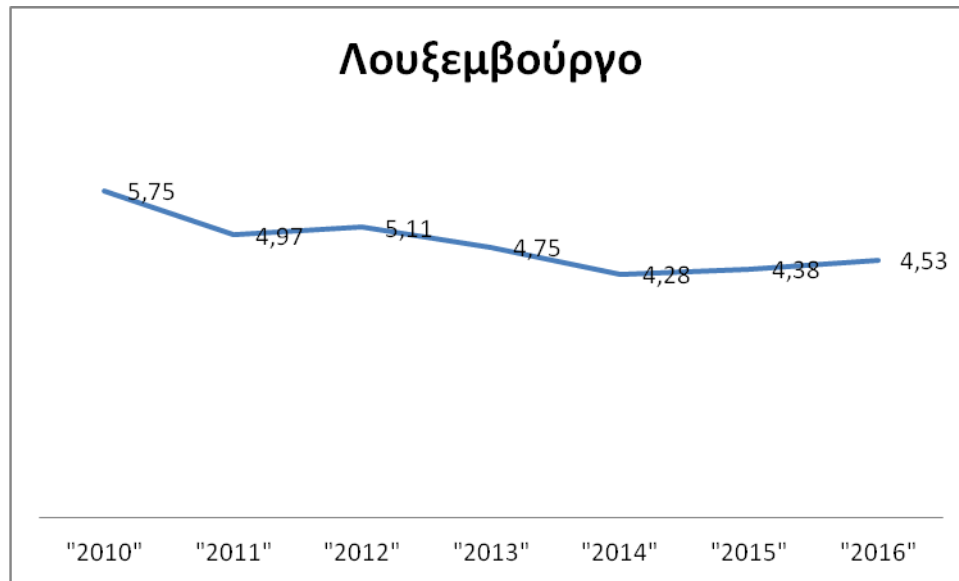
4.5 Φόροι στα ατομικά εισοδήματα (% ΑΕΠ)

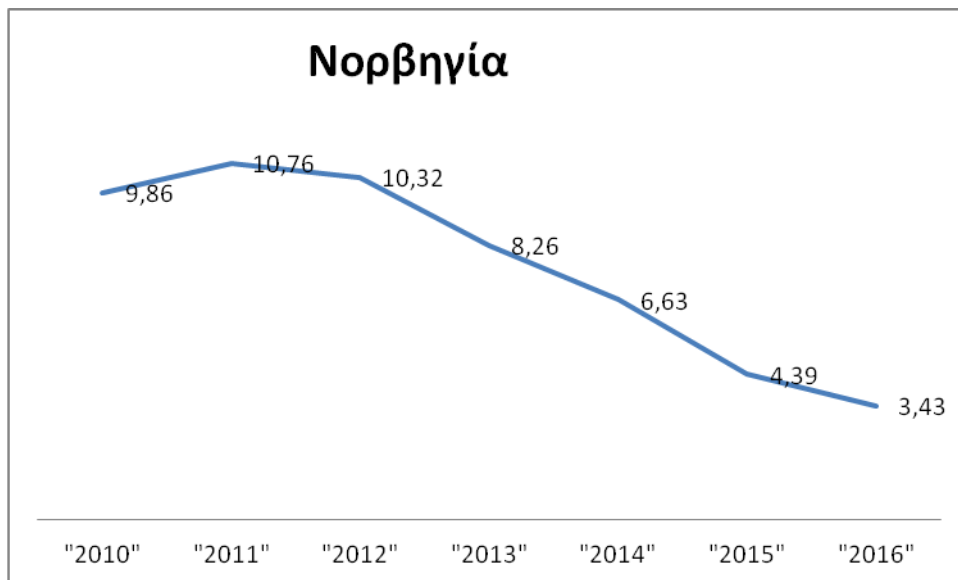
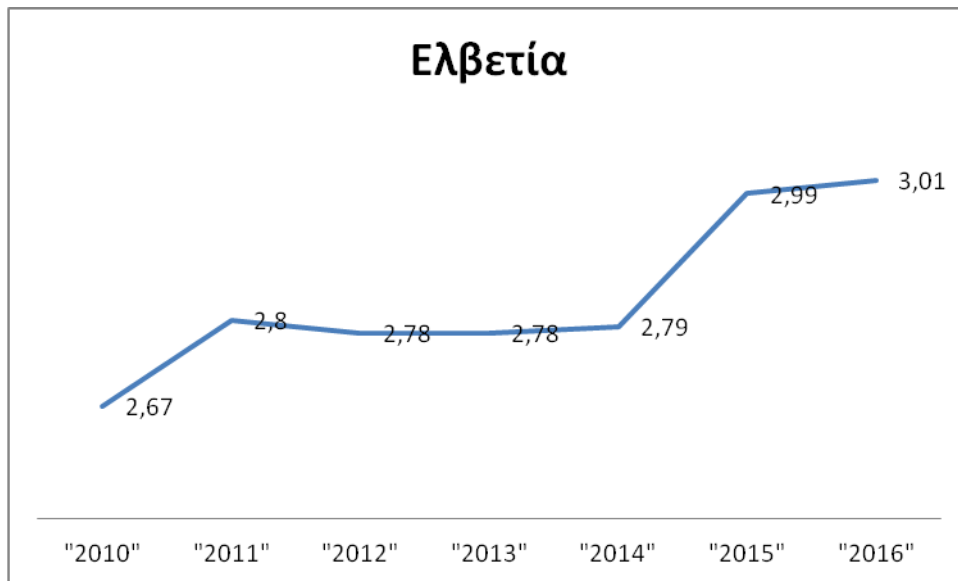

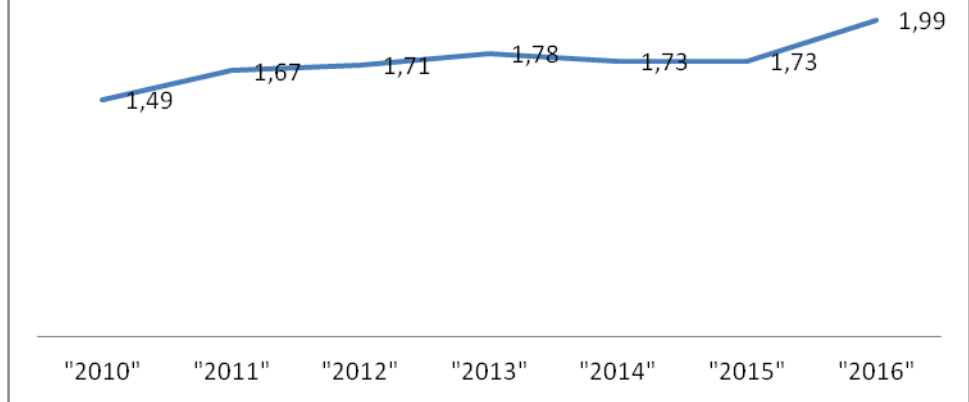

4.6 Φόροι στα εταιρικά κέρδη (% ΑΕΠ)

Γερμανία

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Αντικείμενο της εργασίας αυτής είναι να μελετήσει την έννοια του φόρου και των φορολογικών συντελεστών καθώς και να ανακαλύψει τα επιτυχημένα μοντέλα φορολόγησης τα οποία και χρησιμοποιούν ευρωπαϊκές χώρες όπως είναι το Λουξεμβούργο, η Ιρλανδία, η Ελβετία, η Νορβηγία και η Γερμανία.

Όπως είδαμε και από τη σχετική ανάλυση των κεφαλαίων 3 και 4 οι χώρες αυτές εφαρμόζουν ένα μείγμα φορολογικής πολιτικής το οποίο είναι εξαιρετικά αποτελεσματικό. Στο σύνολο τους οι χώρες αυτές έχουν προοδευτική φορολόγηση η οποία είναι ευέλικτη και φορολογεί με λογικούς συντελεστές το κέρδος και την επιχειρηματική δραστηριότητα.

Σκοπός επομένως των κρατών αυτών δεν είναι να επιβάλλουν υπερβολικούς φόρους προς τους ιδιώτες και τις επιχειρήσεις αλλά μέσα από ένα πλαίσιο λογικών φορολογικών συντελεστών να μπορέσουν να εισπράττουν πόρους στο διηνεκές φορολογώντας με λίγα τους πολλούς παρά με πολλά τους λίγους.

Τέλος, ένα κρίσιμο ζήτημα το οποίο και αναδεικνύει την επιτυχία των φορολογικών συστημάτων στις χώρες αυτές είναι τα χαμηλά επίπεδα φοροδιαφυγής και το γεγονός πως έτσι χάνονται λίγοι πόροι και έσοδα από τα δημόσια ταμεία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική:

Καραγιώργος Θ, Γεωργίου Γ., (2004), Λογιστική εταιριών και φορολογία εισοδήματος, εκδόσεις Γερμανός

Γεωργακόπουλος Θ, Πάσχου Π., (2003), Εισαγωγή στη φορολογία, εκδόσεις Μπένου

Mankiw G. (2004), Μακροοικονομική θεωρία, Gutenberg

Dornbusch R., Fischer S., (1993), Μακροοικονομική, εκδόσεις Κριτική

Κιούκias Δ., (2007), Εισαγωγή στα κοινωνικά κράτη, εκδόσεις Σιδέρης

Κοντιάδης Ξ., Απίστουλας Δ., (2005), Μεταρρύθμιση του κοινωνικού κράτους και τοπική αυτοδιοίκηση, εκδόσεις Παπαζήση

Ρομπόλης Σ., (2013), Οικονομική κρίση και κοινωνικό κράτος, εκδόσεις Επίκεντρο

Ξενόγλωσση:

Summers L., (1981), Capital taxation and accumulation in a life cycle growth model, The American economic review, Jstor

Auerbach A. & Kotlikoff L., (1987), Dynamic fiscal policy, Cambridge University Press

Stiglitz J., (1996), Whither socialism, Elsevier

Petersen H., (1981), Tax, tax systems and economic growth, Jcb

Lee, Young, Azfar, Omar, (2001), Does Corruption Delay Trade Reform? Mimeo

Schumpeter, Joseph (1942), Capitalism, Socialism, and Democracy. Harper, New York.

Cullen, Julie Berry, Roger H. Gordon (2002). Taxes and Entrepreneurial Activity: Theory and Evidence for the U.S., QNBER Working Paper No. 9015

Gentry, William M., Hubbard, R. Glenn (2000), Tax Policy and Entry into Entrepreneurship, mimeo

Λιαδίκτυο:

- www.wikipedia.org
- www.oecd.org